

Analytická část: 2. Základní vzdělávání

Obsah

Shrnutí.....	2
Úvod	3
2.1 Základní vzdělávání dle druhu školy a formy	3
2.2 Základní školy – školy, třídy, učitelé a žáci celkem a dle zřizovatele	4
Základní přehled za školní rok 2024/25	4
Vývoj počtu žáků	5
Vývoj počtu učitelů.....	10
2.3 Základní školy – školy, třídy, učitelé a žáci v regionálním srovnání	11
2.4 Žáci nově přijatí do 1. ročníků základních škol	13
2.5 Žáci s individuálním vzděláváním a vzdělávající se v zahraničí	14
2.6 Přestupy na víceletá gymnázia nebo osmileté konzervatoře	17
2.7 Žáci s cizím státním občanstvím na základních školách	18
2.8 Žáci na základních školách se zdravotním postižením.....	22
2.9 Učitelé na základních školách dle pohlaví, kvalifikace a věku	26
Učitelé na základních školách dle pohlaví	26
Učitelé na základních školách dle kvalifikace	27
Učitelé na základních školách dle věku a pohlaví	29
2.10 Počet asistentů pedagoga na základních školách	31

Shrnutí

Povinné školní docházky, ať již plněné v základní škole či na střední škole, na zahraniční škole, příp. formou individuálního vzdělávání, se ve školním roce 2024/25 účastnilo celkem **1 044 197 žáků**, což je o 16,7 % více než před deseti lety. Vedle výuky v základních školách si 41 456 žáků plnilo povinnou školní docházku v nižších ročnících **víceletých gymnázií** a 281 na **osmiletých tanečních konzervatořích**. Přitom počet žáků plnících si povinnou školní docházku ve středních školách se v čase téměř nemění. Žáků, kteří si ve školním roce 2024/25 plnili povinnou školní docházku v **zahraničí či na zahraniční škole**, bylo 9 607 (0,9 % z celku; započtení jsou pouze ti, kteří byli zapsáni do kmenové školy v ČR) a **formu individuálního vzdělávání** využilo 7 367 žáků (0,7 % z celku). Zájem o individuální vzdělávání v čase roste, před deseti lety bylo individuálně vzdělávaných 1 038 žáků.

Počet **žáků na základních školách mezi školními roky 2014/15 a 2022/23** stoupal až na 1 007 778 žáků. Nejvíce mezi zářím 2021 a 2022 vlivem přijímání ukrajinských dětí na naše školy. **V září 2023** počet žáků zapsaných v základních školách poklesl na 1 000 346 žáků, **do září 2024** se však opět zvýšil, a sice na 1 002 460 žáků. Co se týče vývoje počtu **žáků české státní příslušnosti**, jejich počet se v posledních pěti letech příliš neměnil. V posledních dvou letech roste celkový **počet žáků prvního stupně** a naopak klesá počet žáků na **druhém stupni**, v předchozích čtyřech letech tomu bylo naopak.

Ve školním roce 2024/25 se na základních školách vzdělávalo 74 355 žáků **cizinců bez českého státního občanství**, což činí 7,4 % z celkového počtu žáků. Počet cizinců u nás se v posledních deseti letech každým rokem zvyšoval, výjimku tvoří pouze školní rok 2023/24, ve kterém se počet cizinců snížil o 2,9 %. To bylo dáno snížením počtu žáků z Ukrajiny o 5,9 % a žáků z Ruské federace o 2,6 %. Počet cizinců s jinou státní příslušností než ukrajinskou či ruskou se naopak o 4,7 % zvýšil. V posledním školním roce, tj. 2024/25, počet cizinců převýšil údaj ze školního roku 2022/23 a meziročně se zvýšil o 5,2 %. Bylo to dáno zejména nárůstem počtu ukrajinských žáků o téměř tři tisíce. Ze všech krajů je dlouhodobě podíl žáků s jiným než českým občanstvím nejvyšší **v Praze** (v září 2024 to bylo 17,1 %), s velkým odstupem byla následována krajem Karlovarským (10,8 %) a Plzeňským (10,4 %).

Pro školní rok 2024/25 bylo **do prvních tříd nově přijato** celkem 119 932 žáků, tedy o 2,4 % více než v roce předchozím a o 12,5 % více než před pěti lety. **Podíl sedmiletých či starších dětí** ze všech dětí nově přijatých do prvního ročníku činil 23,2 %, tj. o 0,8 p.b. méně než před rokem. Před deseti lety však představoval tento podíl 19,3 %. Mezi žáky s odkladem povinné školní docházky zřetelně převažovali chlapci.

Z celkového počtu žáků v 5. a 7. ročníku **přešlo na víceletá gymnázia či osmileté konzervatoře** 4,7 %. Přitom z 5. ročníku jich na střední školy přešlo více (7,0 % z celkového počtu žáků) než těch z ročníku sedmého (2,1 %). Nejvyšší podíl žáků, kteří přestoupili na střední školy v průběhu povinné školní docházky, byl zaznamenán v Praze.

Učitelé byli v září 2024 v základních školách zaměstnání na celkem 75 611,1 úvazků. Přitom za **10 let** se jejich počet zvýšil o 27,9 % a zaznamenal vyšší nárůst, než jaký lze pozorovat u počtu tříd (o 20,2 %) i dětí v nich (o 17,4 %). V září 2024 bylo přitom mezi učiteli základních škol (v přepočtu na plné úvazky) 83,9 % **žen** a 9,9 % učitelů **bez požadované kvalifikace**. Nejvyšší podíl vyučujících bez kvalifikace zaznamenal kraj Karlovarský (20,2 %), následuje kraj Středočeský (18,0 %) a Praha (16,4 %). V roce 2024 bylo v základních školách 8,5 % učitelů **mladších 30 let** a naopak 14,4 % učitelů ve věku **60 let a více**. Podíl učitelů mladších 30 let se v posledních deseti letech držel na úrovni cca 8 %, podíl učitelů ve věku 60 let a více se za posledních deset let zvýšil z 5,8 % na 14,4 %.

V posledních letech výrazně vzrostl na základních školách počet **asistentů pedagoga**. Ve školním roce 2024/25 připadlo na 100 plných úvazků učitelů (v průměrném evidenčním počtu za daný rok) v průměru 26 plných úvazků asistenta pedagoga, ve školním roce 2016/17 to bylo 10,5.

Úvod

Základní vzdělávání vede dle § 44 školského zákona k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, aby se učili tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění. Základní vzdělávání je povinné pro všechny děti v Česku. Uskutečňuje se na **základní škole, na nižším stupni víceletých gymnázií a konzervatoří v osmiletém oboru vzdělání tanec**. Základní vzdělávání lze na prvním i na druhém stupni uskutečňovat také formou **individuálního vzdělávání**.

Základní vzdělávání **má devět ročníků** a člení se na první a druhý stupeň. **První stupeň** je tvořen prvním až pátým ročníkem a **druhý stupeň** šestým až devátým ročníkem základní školy, příp. odpovídajícími ročníky víceletých gymnázií či osmiletých konzervatoří. Výjimku tvoří vzdělávání v základní škole speciální, kde první stupeň je tvořen 1. až 6. ročníkem a druhý stupeň 7. až 10. ročníkem. Plnění povinné školní docházky na víceletém gymnáziu nabízí osmileté studium po ukončení 5. třídy, resp. šestileté studium po ukončení 7. třídy základní školy. Přestup na gymnázium je podmíněn přijímacími zkouškami. Přejít na osmiletou konzervatoř taneční je podmíněn talentovými zkouškami.

2.1 Základní vzdělávání dle druhu školy a formy

Povinné školní docházky, ať již plněné v základní škole či na střední škole, na zahraniční škole, příp. formou individuálního vzdělávání, se ve školním roce 2024/25 účastnilo celkem **1 044 197 žáků**, což je o 16,7 % více než před deseti lety a o 4,9 % více než před pěti lety. Výraznější růst (a zároveň soustavný) byl tak zaznamenán v prvních pěti letech poslední dekády. Za posledních pět let došlo mezi zářím 2021 a 2022 k nárůstu počtu žáků o 4,3 % (tj. nejvyššímu meziročnímu nárůstu za posledních deset let) - do škol v České republice se přišli vzdělávat žáci z Ukrajiny. V následujícím roce se počet žáků školou povinných v Česku o 0,7 % snížil, mezi školními roky 2023/24 a 2024/25 však opět o 0,2 % povyroste (viz graf č. 2.1 níže).

Do základních škol bylo celkově zapsáno 1 002 460 žáků, přičemž vývoj jejich počtu odpovídá vývoji počtu žáků v základním vzdělávání zmíněném výše. Pokud jde o členění na **jednotlivé stupně základní školy**, na 2. stupni se počet žáků v posledních dvou letech snižoval (celkově o 4,2 %), zatímco počet žáků 1. stupně se naopak zvyšoval (celkově o 2,3 %). Mezi školními roky 2021/22 a 2022/23 výrazně stoupl počet žáků základních škol (tj. o 4,5 %), ke kterému přispěla imigrace dětí z Ukrajiny a jejich začlenění do našich škol. Počet ukrajinských žáků do září 2023 poklesl, ale ve školním roce 2024/25 již opět dosáhl téměř hodnoty ze září 2022. Oproti tomu počet dětí s ruským občanstvím v posledních dvou letech klesá.¹

Žáků, kteří byli zapsáni na kmenové základní či střední škole, ale povinnou docházku si ve školním roce 2024/25 plnili v **zahraničí či na zahraniční škole**, bylo 9 607 (0,9 % z celku; žáci, kteří nebyli zapsáni na kmenové základní škole v ČR, započtení nejsou²) a **formu individuálního vzdělávání** využilo 7 367 žáků (0,7 % z celku).³ Přitom zájem o individuální vzdělávání trvale roste a za deset let se počet takto vzdělávaných žáků zvýšil na sedminásobek. Oproti předchozímu školnímu roku pak narostl počet žáků v tomto vzdělávání o 7,0 %. Ač se jedná o znatelný nárůst, mezi 30. 9. 2020 a 30. 9. 2021, tedy v době pandemie onemocnění Covid-19, se počet individuálně vzdělávaných žáků zvýšil podstatně více, a sice o 27,5 %.

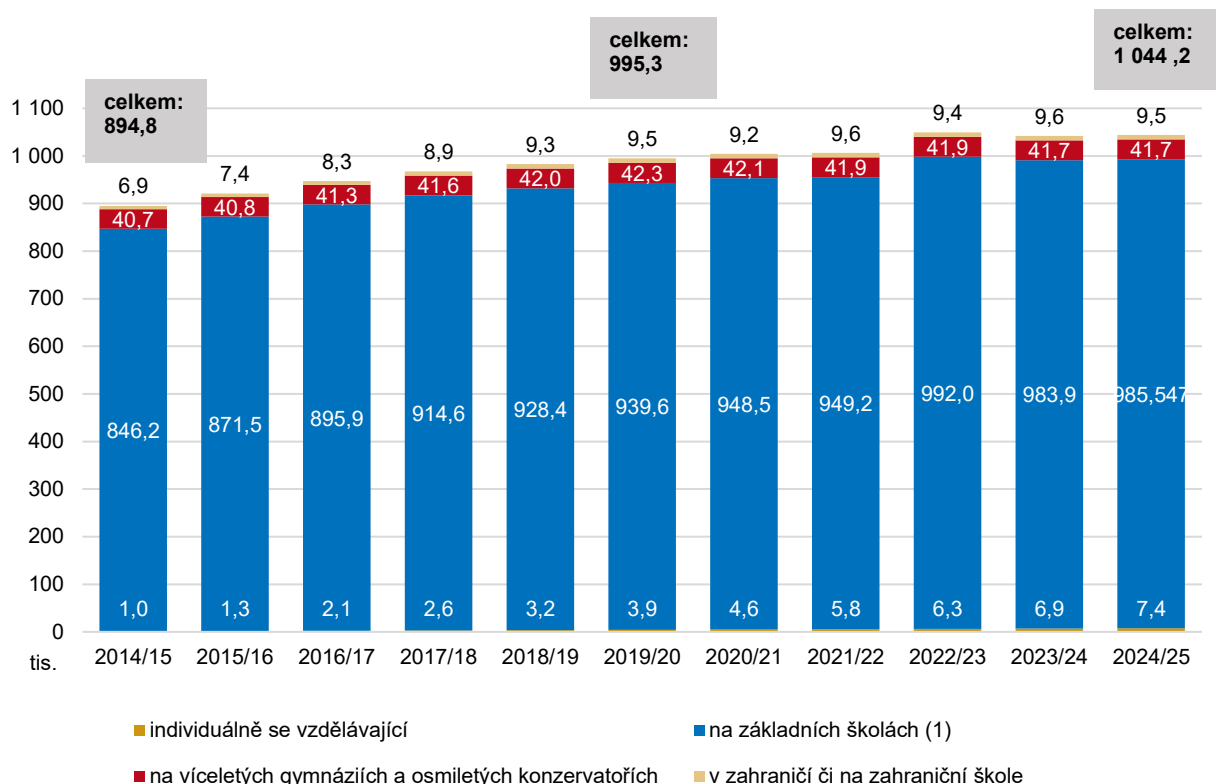
¹ Za dva poslední roky klesl o 7,8 %. Více informací o počtu žáků dle státní příslušnosti obsahuje kapitola č. 2.12

² Od školního roku 2017/18 není povinností, aby dítě bylo v evidenci kmenové školy v ČR. Vedle zápisu do kmenové školy vykazující statistiky mohou rodiče také dokládat plnění povinné školní docházky přímo ministerstvu.

³ Podrobnější informace k těmto dvěma způsobům vzdělávání jsou uvedeny v kapitole č. 2.8.

Vedle základních škol si 41 456 žáků povinnou školní docházku plnilo v nižších ročnících **víceletých gymnázií** a 281 na **osmiletých konzervatořích**.

Graf 2.1 Základní vzdělávání - počet žáků dle druhu vzdělávání (v tis.)

¹⁾ bez žáků plnících povinnou školní docházku v zahraničí nebo na zahraniční škole v ČR či formou individuálního vzdělávání podle § 38 a § 41 Školského zákona, kteří jsou také zapsáni do kmenové základní školy

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

2.2 Základní školy – školy, třídy, učitelé a žáci celkem a dle zřizovatele

Základní přehled za školní rok 2024/25

K 30. září 2024 bylo v Česku **4 293 základních škol⁴** s **52 015 třídami** a na nich působilo celkem 96 634 učitelů na plný či částečný pracovní úvazek. Při jejich přepočtení na plné pracovní úvazky (plně zaměstnané) to představovalo **75 611 učitelů**. *Dále v této publikaci budeme pracovat, pokud není uvedeno jinak, pouze s počtem učitelů přepočteným na plné pracovní úvazky.* Tito učitelé na základních školách vzdělávali celkem **1 002 460 žáků** (z toho 16 913 nedocházelo denně do své kmenové školy⁵).

Výuka na **1. stupni** byla zajišťována na 4 273 školách. V nich se nacházelo 30 954 tříd, do kterých chodilo 582 923 žáků a vzdělávalo je 36 955 učitelů přepočtených na plné úvazky. Na **2. stupni** byli učitelé zaměstnaní na 38 656 plných úvazků a vzdělávali 419 537 žáků ve 21 061 třídách na 2 909 školách. Na jednu třídu na základních školách připadaly v minulém školním roce v průměru 19,3 žáka a na jednoho přepočteného učitele

⁴ Školou je myšlen právní subjekt s jedním ředitelstvím, které může zahrnovat více odloučených pracovišť, jakož i více úrovní a druhů vzdělávání.

⁵ Byli zapsáni v individuálním vzdělávání, nebo se vzdělávali v zahraničí či na zahraniční škole s tím, že byli zároveň zapsáni ve kmenové základní škole v ČR.

13,3 žáka. První a druhý stupeň se liší především v počtu žáků na jednoho učitele – na 1. stupni dosahuje tento ukazatel hodnoty 15,8 žáka na jednoho učitele, na druhém stupni 10,9 žáka na jednoho učitele.

Tab. 2.1 Základní školy - počet škol, tříd, dětí a učitelů na 1. a 2. stupni (2024/25)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

	Školy ¹⁾		Třídy		Žáci		Učitelé ²⁾		Žáci na 1:	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	třída	učitele
1. stupeň	4 273	99,5	30 954	59,5	582 923	58,1	36 955,1	48,9	18,8	15,8
2. stupeň	2 909	67,8	21 061	40,5	419 537	41,9	38 656,0	51,1	19,9	10,9
Celkem	4 293	100	52 015	100	1 002 460	100	75 611,1	100	19,3	13,3

¹⁾ Jedna škola může poskytovat vzdělávání na prvním i druhém stupni.

²⁾ přepočtení na plně zaměstnané

Poměrně velké rozdíly v počtu žáků na jednu třídu a na jednoho učitele najdeme i v závislosti na **typu zřizovatele** základních škol. Zejména v soukromých školách je počet dětí na jednu třídu a jednoho učitele výrazně nižší, než jak tomu je u veřejných základních škol - viz tabulku č. 2.2.

Tab. 2.2 Základní školy - počet škol, tříd, dětí a učitelů podle zřizovatele školy (2024/25)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

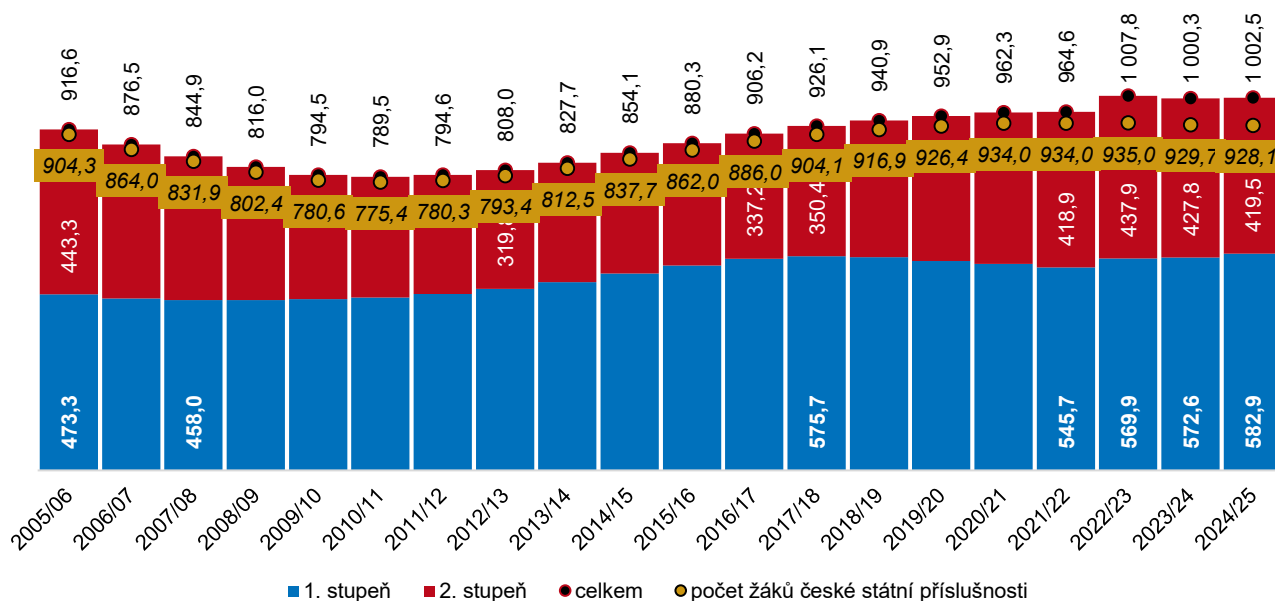
Zřizovatel	Školy		Třídy		Žáci		Učitelé ¹⁾		Žáci na 1:	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	třída	učitele
veřejný	3 912	91,1	49 146	94,5	964 727	96,2	71 765	94,9	19,6	13,4
soukromý	332	7,7	2 388	4,6	29 847	3,0	3 170	4,2	12,5	9,4
církevní	49	1,1	481	0,9	7 886	0,8	676,6	0,9	16,4	11,7
celkem	4 293	100	52 015	100	1 002 460	100	75 611	100	19,3	13,3

¹⁾ přepočtení na plně zaměstnané

Vývoj počtu žáků

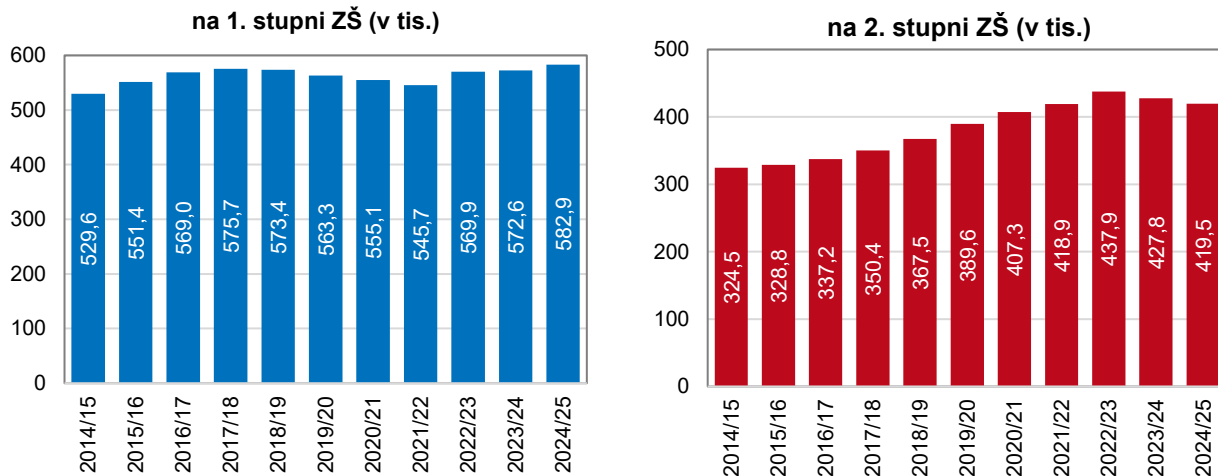
Počet žáků základních škol přímo souvisí s měnícím se počtem narozených dětí v předchozím období a tím s počtem dětí ve věku povinné školní docházky v populaci. Děti nejčastěji nastoupí do základní školy v šesti a ukončí ji v patnácti letech. Tato doba se však může posunout, je-li dítěti odložen začátek školní docházky, příp. prodloužit, pokud žák opakuje některý ročník či více ročníků základní školy. Faktorů, které ovlivňují počet žáků na základních školách, je však více. V určité míře dochází k odlivu žáků druhého stupně na víceletá gymnázia, vliv má i migrace cizinců ze zahraničí. Zejména ve školním roce 2022/23 situaci významně ovlivnilo zařazování dětí ukrajinských uprchlíků do českých škol. Na úrovni obcí a krajů pak počet žáků na základních školách ovlivňuje též stěhování v rámci republiky.

Celkový počet žáků na základních školách ve školním roce 2022/23 dosáhl nejvyšší hodnoty od roku 2005/06 a poprvé přesáhl hranici jednoho milionu. K tomu přispěla imigrace dětí z Ukrajiny a jejich začlenění do našich škol. V září 2023 počet žáků zapsaných do základních škol poklesl na 1 000 346 žáků, do září 2024 se však opět zvýšil, a sice na 1 002 460 žáků. Podíváme-li se na vývoj žáků české státní příslušnosti, pak uvidíme, že se jejich počet od školního roku 2019/20 příliš neměnil, přestože i u nich je v letech 2019/20 až 2022/23 patrný nárůst počtu žáků (celkem o 0,9 %) následovaný poklesem v roce 2023/24 o 0,6 % a mírnějším poklesem v roce 2024/25 o 0,2 %.

Graf 2.2 Základní školy – počet žáků celkem, na 1. stupni a na 2. stupni (v tis. žáků)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Mezi školními roky 2017/18 a 2021/22 se počet žáků základních škol zvyšoval díky přibývajícimu počtu žáků druhého stupně a žáků prvního stupně naopak pozvolna ubývalo. Ve školním roce 2022/23 pak přibylo o 4,4 % žáků prvního a obdobně o 4,5 % žáků druhého stupně. Poté od září 2022 do září 2024 přibylo žáků 1. stupně o 2,3 % a žáků druhého stupně naopak o 4,2 % ubylo – viz graf č. 2.3.

Graf 2.3 Základní školy - vývoj počtu žáků dle stupně vzdělávání

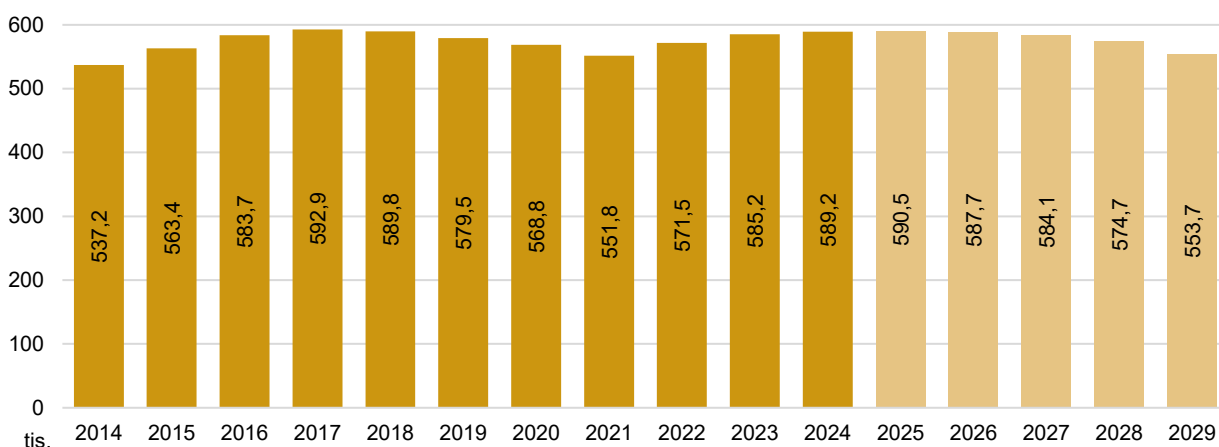
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Jak již bylo řečeno, vývoj počtu žáků základních škol souvisí s vývojem populace ČR ve věku povinné školní docházky, a to zejména na 1. stupni základních škol, který je povinný pro všechny obyvatele ČR⁶. Na druhém stupni si již mohou děti volit mezi vzděláváním v základní škole, na víceletém gymnáziu a na osmileté konzervatoři. Graf č. 2.4 proto ukazuje počet obyvatel ČR ve věku 6-10 let ke dni 1. 7. v letech 2014 až 2024. Jde tedy o věkové rozmezí, ve kterém děti, pokud jim nebyl udělen odklad, navštěvovaly v nastávajícím

⁶ Zde je třeba poznamenat, že na počet žáků v základních školách má vliv i míra migrace – do základních škol povinně docházejí též cizinci, kteří jsou oprávněni pobývat na území Česka trvale nebo přechodně po dobu delší než 90 dnů, a účastníci řízení o udělení mezinárodní ochrany.

školním roce 1. stupeň, a pět vždy o rok mladších věkových kohort v roce 2024 (tj. 5-9 let, 4-8 let, 3-7 let, 2-6 let a 1-5 let), podle kterých lze odhadovat, kolik žáků se bude na 1. stupni základní školy vzdělávat za 1-5 let.

Graf 2.4 Počet obyvatel ČR ve věku 6 až 10 let k 1. 7. 2014 – 1. 7. 2024 a odhad počtu dětí této věkové kohorty v letech 2025 až 2029 dle počtu obyvatel v odpovídajících mladších kohortách v roce 2024

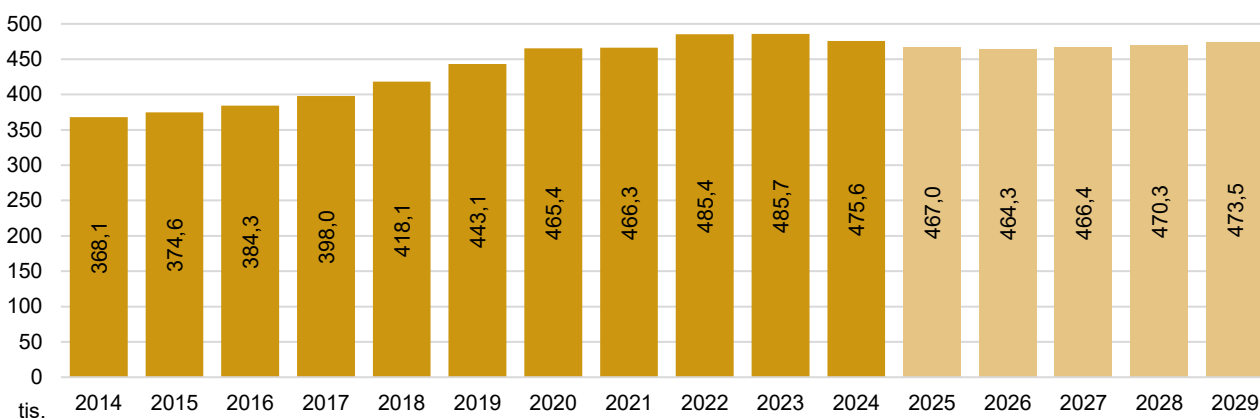

Zdroj: ČSÚ

Jak je patrné, v letech 2014 až 2017 počet obyvatel ve věku 6 až 10 let stoupal a zvyšoval se též počet žáků na 1. stupni. Poté do roku 2021 počet obyvatel ve věku 6 až 10 let naopak klesal a snižoval se též počet žáků na 1. stupni. Poté přišla migrační vlna z Ukrajiny a počet obyvatel Česka ve věku 6 až 10 let a s tím i žáků na 1. stupni se zvyšoval, a to až do začátku školního roku 2024/25. Podle počtu dětí v mladších věkových kohortách v roce 2024 lze očekávat, že ještě následující rok se počet žáků na prvním stupni zvýší, poté začne klesat. Záleží však též na míře migrace, odkladů povinné školní docházky (resp. s tím spojených legislativních změnách), míře opakování ročníku apod.

Graf č. 2.5 níže ukazuje tentýž vývoj počtu dětí v populaci, a sice těch ve věku obvyklé docházky do 2. stupně základních škol (tj. kteří před začátkem školního roku dosáhli 11 až 14 let). Jak je patrné, od roku 2014 až do roku 2023 počet dětí v této věkové kohortě rostl a spolu s ním rostl do školního roku 2022/23 i počet žáků 2. stupně základních škol. V posledních dvou školních rocích naopak žáků 2. stupně základních škol ubývalo a mezi červencem 2023 a 2024 poklesl i počet dětí v příslušném věku v populaci. Podle počtu dětí v mladších věkových kohortách v roce 2024 lze odhadovat, že počet žáků 2. stupně bude ještě do roku 2026 klesat, poté začne opět růst.

Graf 2.5 Počet obyvatel ČR ve věku 11–14 let k 1. 7. 2014 – 1. 7. 2024 a odhad počtu dětí této věkové kohorty v letech 2025 až 2029 dle počtu obyvatel v odpovídajících mladších kohortách v roce 2024

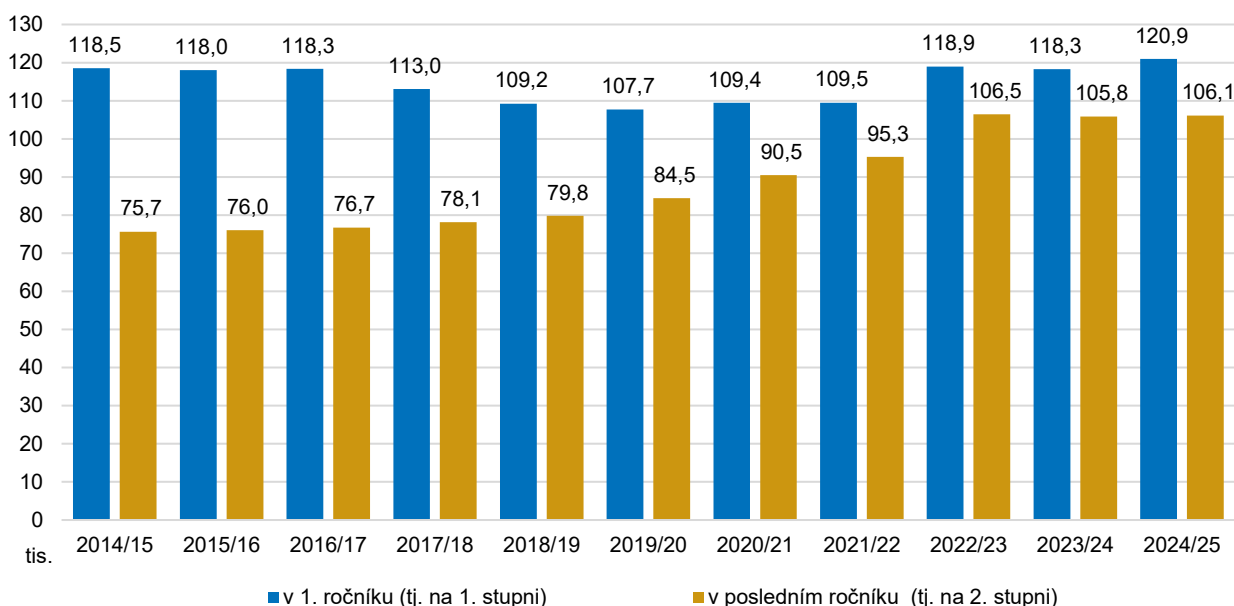

Zdroj: ČSÚ

Zde je však třeba opět připomenout, že predikce dle populačního vývoje obyvatel ČR nezohledňuje další faktory ovlivňující počet žáků ve školách, např. míru odkladů, počty žáků opakujících ročník a míru budoucí migrace (aktuálně zejména z Ukrajiny). U vývoje počtu žáků na 2. stupni základních škol hraje svou roli také podíl žáků, kteří v průběhu povinné školní docházky odejdou do víceletých gymnázií, případně do osmileté konzervatoře. To je zase závislé na kapacitě gymnázií, která dosti pružně nereagují na vývoj počtu žáků, jelikož jejich kapacita je zastropovaná (viz dále v této publikaci).

Vývoj počtu žáků je možné také odhadovat z počtu žáků v prvním a posledním ročníku základních škol, zejména pokud jde o odhad počtu žáků, kteří budou nastupovat do prvního ročníku čtyřletého vzdělávání na střední škole. Zde je však třeba vzít na vědomí, že do prvního ročníku základních škol nastupují všichni žáci školou povinní. Oproti tomu v průběhu druhého stupně základní školy někteří žáci odcházejí na víceletá gymnázia či osmileté konzervatoře (podrobněji kapitola č. 2.6). Posledním ročníkem základních škol pak bývá zpravidla ročník devátý. V některých případech speciálního vzdělávání však může být délka vzdělávání o rok prodloužena a posledním ročníkem je pak ročník desátý. Přitom počet žáků v prvním ročníku základních škol za posledních pět let narostl o 12,2 % a počet žáků v posledním ročníku dokonce o 25,6 %.

Graf 2.6 Počet žáků na základních školách v prvním a posledním ročníku

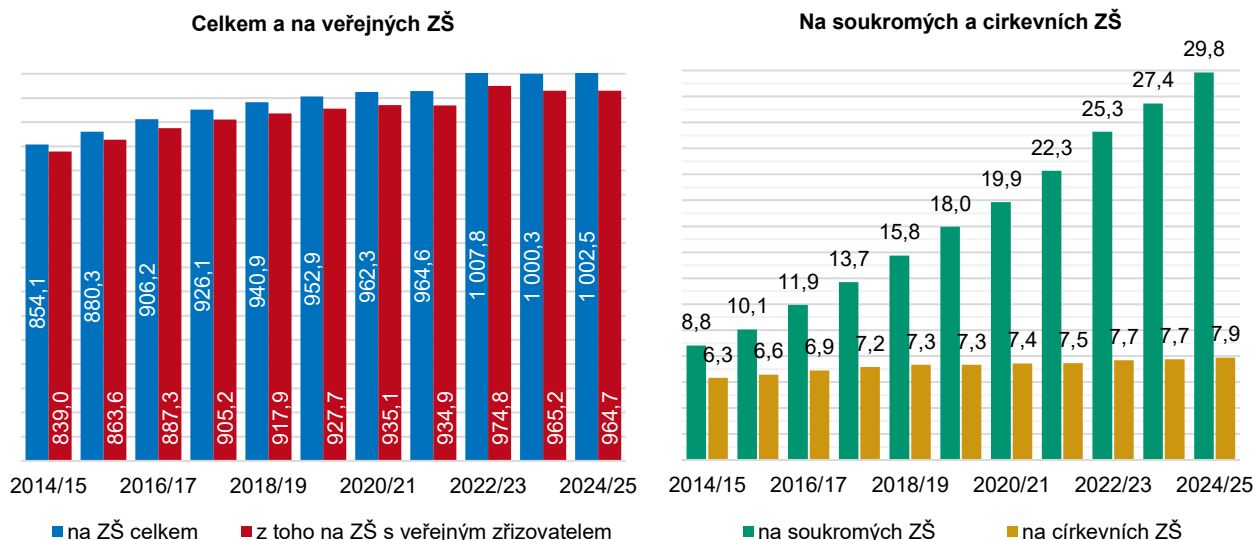

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Pokud se jedná o zřizovatele školy, velká většina žáků základních škol navštěvuje **školy veřejného zřizovatele**, přičemž nejčastěji je jím příslušná obec nebo městská část. Ve školním roce 2024/25 se ve školách veřejného zřizovatele vzdělávalo 96,2 % ze všech žáků základních škol. V absolutním vyjádření se jedná o 964 727 žáků.

Oproti tomu do **soukromých** základních škol ve stejném roce chodilo 29 847 žáků. Jejich počet se však od školního roku 2014/15 zvýšil 3,4krát a za posledních pět let o 66 %. Ve školním roce 2024/25 zaujímali žáci soukromých škol 3,0 % všech žáků základních škol, ve školním roce 2014/15 to přitom bylo jen 1,0 %. Navíc si lze všimnout, že počet žáků soukromých škol se zvýšil i v posledním školním roce, a sice o 8,7 %, zatímco žáků veřejných základních škol o 428 ubylo.

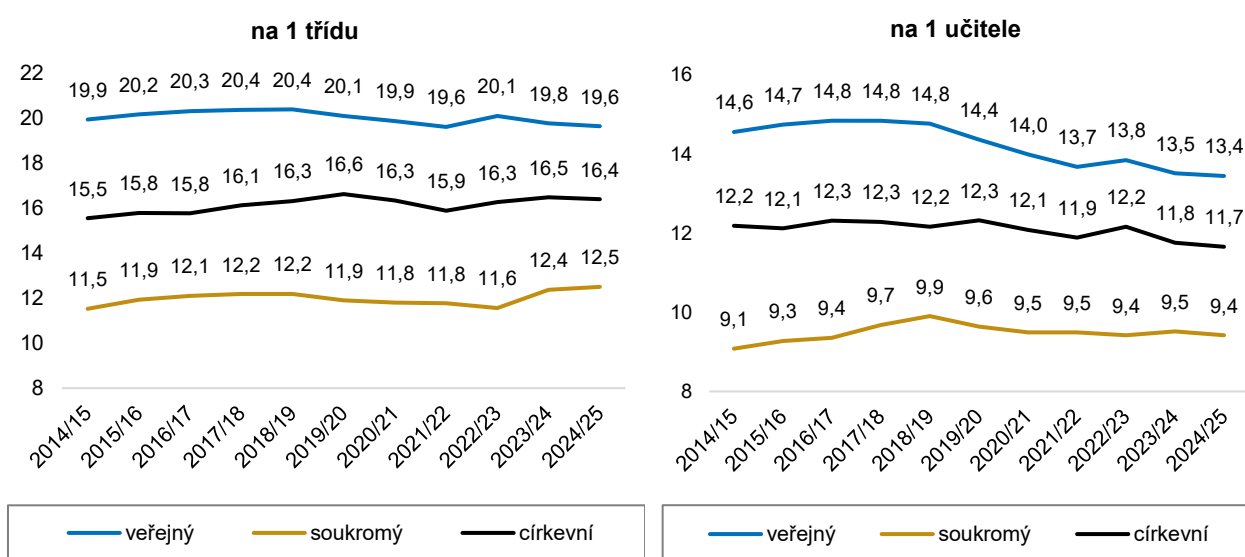
Na **církevních** základních školách se ve školním roce 2024/25 vzdělávalo celkem 7 886 žáků, což je o 24,9 % žáků více než před deseti lety a o 1,8 % více než před rokem. Viz graf č. 2.7.

Graf 2.7 Základní školy - počet žáků podle jejich zřizovatele (v tis.)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Pokud se jedná o vývoj počtu žáků na jednu třídu, ten se v posledních deseti letech výrazně neměnil a v průměru připadalo na jednu třídu cca 20 žáků, pouze ve školním roce 2021/22 a v posledních dvou školních rocích (2023/24 a 2024/25) se tento počet přiblížil 19 žákům (činil 19,3, resp. 19,4 žáků na jednu třídu).

Graf č. 2.8 uvádí, jak se počet žáků na jednu třídu a na jednoho učitele vyvíjel v posledních deseti letech ve školách s **veřejným, soukromým a církevním zřizovatelem**. Jak je zřejmé, ve všech sledovaných školních rocích připadalo na jednu třídu i na jednoho učitele ve školách veřejných zřetelně více žáků než ve školách ostatních zřizovatelů, zejména pak ve školách zřizovatele soukromého. Pokud jde o vývoj v čase, lze zmínit, že zatímco ve školách soukromých došlo v posledním školním roce ke zvýšení průměrného počtu žáků na třídu, ve školách veřejných a církevních se naopak tento počet mírně snížil. Pokud se jedná o průměrný počet žáků na učitele, u všech druhů zřizovatelů došlo mezi posledními dvěma školními roky k mírnému poklesu počtu dětí na jednoho učitele.

Graf 2.8 Základní školy - průměrný počet žáků na 1 třídu a na 1 učitele dle zřizovatele

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Vývoj počtu učitelů

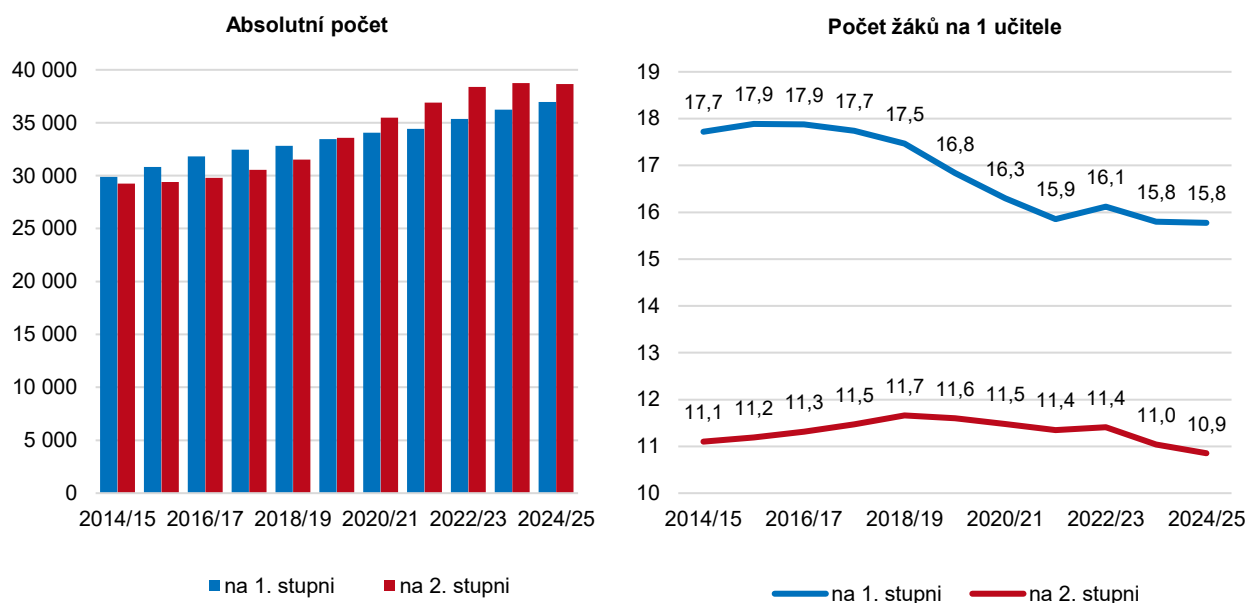
Pokud jde o počet učitelů ve **fyzických osobách**, tj. nikoliv přepočtené na plně zaměstnané, k 30. 9. 2024 jich na základních školách na plný či částečný pracovní úvazek pracovalo celkem 96 634, z toho 79 881 žen a 16 753 mužů. Lepším měřítkem než počet učitelů ve fyzických osobách je však počet plných úvazků učitelů, neboť lépe ukazuje např. poměr žáků a učitelů, ale také počet obsazených pracovních míst na školách. Dále tedy budeme počet učitelů vyjadřovat v počtech plných pracovních úvazků. V tomto ohledu je možné uvést, že učitelé byli **celkově zaměstnáni** na 75 611,1 pracovního úvazku, z čehož 63 415,0 úvazků připadlo ženám a 12 196,1 mužům.

Výše jsme uvedli, že v čase docházelo v posledních deseti letech k růstu počtu žáků i tříd na základních školách. V souladu s tím také rostl počet učitelů, a sice za posledních pět let o 12,8 % plných úvazků, za období deseti let pak o 27,9 %. Jednalo se o rychlejší růst, než jaký byl za dané období zaznamenán ve vývoji počtu všech žáků (tj. za pět let o 5,2 % a za deset let o 17,4 %).

Na jeden plný úvazek učitele připadalo nejvíce žáků za posledních deset let ve školních rocích 2016/17 a 2017/18 (tj. 14,7) a nejméně ve školních rocích 2023/24 a 2024/25 (tj. 13,3). Počet žáků na jednu třídu v prvních třech letech poslední dekády vzrostl z 19,7 na 20,1 žáka, do školního roku 2021/22 klesl na 19,3, ve školním roce 2022/23 tvořil 19,7 žáka a do školního roku 2024/25 klesl na 19,4 žáka.

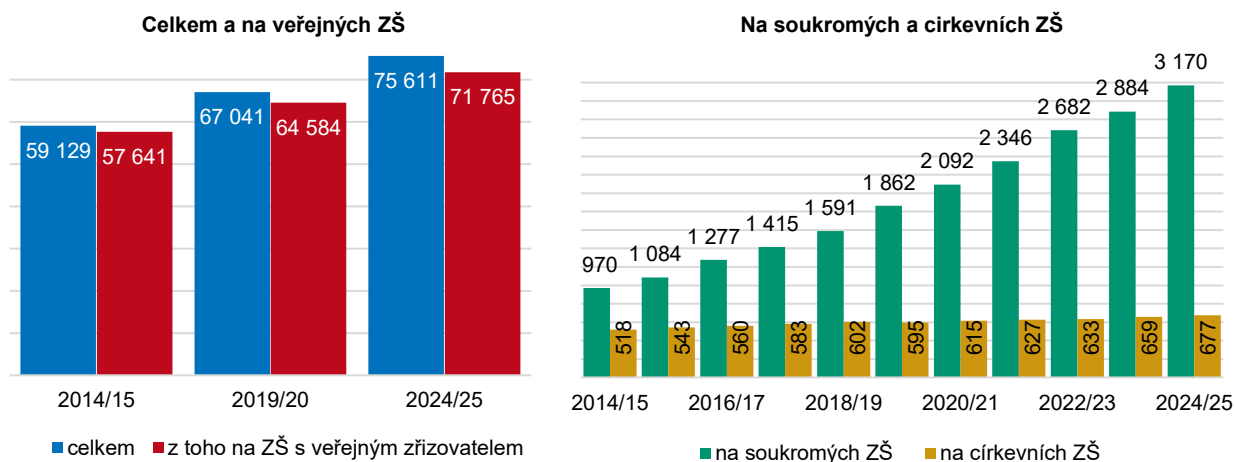
Na druhém stupni základních škol bylo ve školním roce 2024/25 o 1 701 více učitelů přepočtených na plně zaměstnané než na **prvním stupni**. To může být dáno dělením žáků do menších skupin, např. při jazykové výuce. Podíváme-li se na vývoj v čase, pak se počet žáků na jeden úvazek učitele na 1. stupni mezi školními roky 2014/15 a 2015/16 zvýšil z 17,7 na 17,9, mezi školními roky 2016/17 a 2021/22 poklesl na 15,9, ve školním roce 2022/23 činil 16,1 a v posledních dvou školních rocích dosahoval hodnoty 15,8. Počet žáků 2. stupně na jednoho učitele měl pozvolnější průběh. Mezi školními roky 2014/15 a 2018/19 se postupně zvyšoval z 11,1 žáka až na 11,7 žáka a poté do roku 2024/25 opět poklesl na 10,9 žáka. Více viz graf č. 2.9.

Graf 2.9 Základní školy - počet učitelů na 1. a 2. stupni (přepočteno na počet plných úvazků)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Pokud jde o **dělení dle zřizovatele**, učitelé v *soukromých* školách se ve školním roce 2024/25 podíleli 4,2 % na všech učitelích v základních školách, učitelé *církevních* škol 0,9 %, zbytek (94,9 %) patřil učitelům ve školách *veřejných*. Přitom za posledních deset let se nejvýrazněji zvýšil počet učitelů v soukromých školách, a sice o 226,9 %. Již podstatně méně výrazně se zvýšil též počet učitelů ve veřejných školách (o 24,5 %) a v církevních školách (o 30,6 %). Více viz graf č. 2.10.

Graf 2.10 Základní školy - počet učitelů podle zřizovatele školy (přepočtené počty)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

2.3 Základní školy – školy, třídy, učitelé a žáci v regionálním srovnání

Z **regionálního pohledu** se logicky nejvíce základních škol a tříd ve školním roce 2024/25 nacházelo v kraji největším, tj. ve Středočeském kraji, a nejméně v tom nejméně lidnatém, tj. v kraji Karlovarském. Nejvyšší **průměrný počet žáků na školu** byl ve školním roce 2024/25 v Praze, a sice 407,9 žáka. Naopak nejméně žáků na školu připadá v kraji Vysočina, a sice 172,1. Nejvíce žáků **na jednu třídu** bylo v hlavním městě Praze, a sice v průměru 21,6 žáka, následuje kraj Středočeský s 20,4 žáků připadajícími na jednu třídu. Naopak, v průměru o 3,7 žáka méně než v Praze připadalo na jednu třídu v kraji Olomouckém (17,9). Také v počtu žáků na učitele stojí v popředí Praha a kraj Středočeský s hodnotou 14,2. Nejnižšího počtu žáků na učitele pak dosáhl kraj Olomoucký a Moravskoslezský s hodnotou 12,5.

Tab. 2.4 Základní školy - počet škol, tříd, žáků a učitelů dle sídla školy (2024/25)

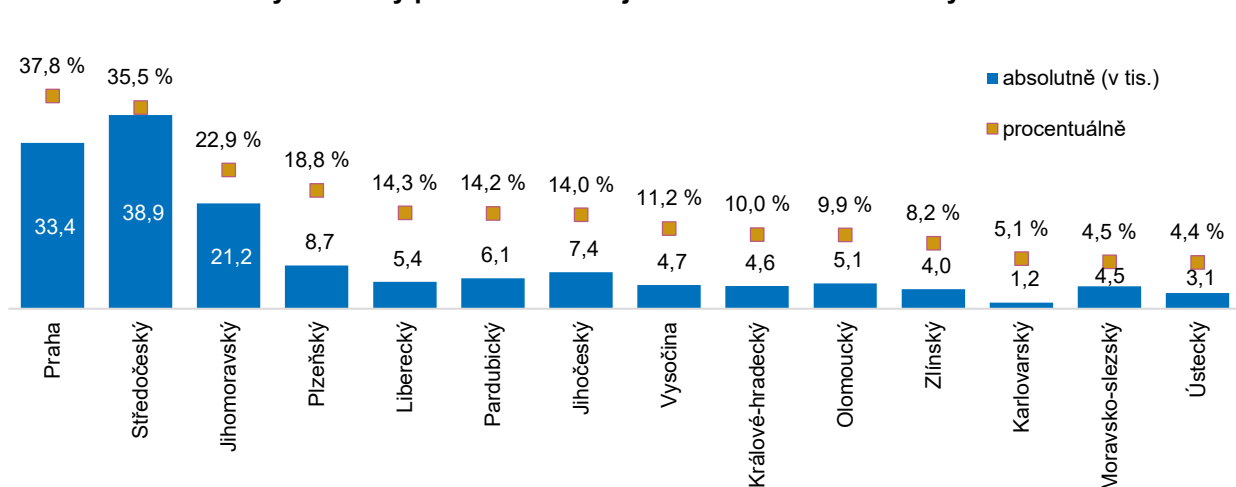
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Území, kraj	Školy		Třídy		Žáci		Učitelé ¹⁾		počet žáků na 1:	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	třídu	učitele
Česko	4 293	100	52 015	100	1 002 460	100	75 611,1	100	19,3	13,3
Praha	298	6,9	5 630	10,8	121 557	12,1	8 583,0	11,4	21,6	14,2
Středočeský	585	13,6	7 281	14,0	148 594	14,8	10 479,5	13,9	20,4	14,2
Jihočeský	272	6,3	3 203	6,2	60 103	6,0	4 526,1	6,0	18,8	13,3
Plzeňský	229	5,3	2 756	5,3	55 022	5,5	3 945,3	5,2	20,0	13,9
Karlovarský	111	2,6	1 368	2,6	25 151	2,5	2 000,5	2,6	18,4	12,6
Ústecký	287	6,7	3 962	7,6	75 079	7,5	5 733,0	7,6	18,9	13,1
Liberecký	199	4,6	2 250	4,3	42 946	4,3	3 299,0	4,4	19,1	13,0
Královéhradecký	274	6,4	2 737	5,3	50 636	5,1	4 026,3	5,3	18,5	12,6
Pardubický	254	5,9	2 605	5,0	49 285	4,9	3 735,1	4,9	18,9	13,2
Vysočina	274	6,4	2 525	4,9	47 163	4,7	3 609,4	4,8	18,7	13,1
Jihomoravský	494	11,5	5 939	11,4	113 695	11,3	8 683,6	11,5	19,1	13,1
Olomoucký	304	7,1	3 161	6,1	56 586	5,6	4 535,8	6,0	17,9	12,5
Zlínský	264	6,1	2 888	5,6	52 083	5,2	4 116,1	5,4	18,0	12,7
Moravskoslezský	448	10,4	5 710	11,0	104 560	10,4	8 338,4	11,0	18,3	12,5

¹⁾ přepočtení na plně zaměstnané

Vývoj počtu žáků na základních školách nebyl ve všech krajích stejný. Za posledních deset let procentuálně nejvíce vzrostl počet žáků v základních školách v Praze (o 37,8 %) a v kraji Středočeském (o 35,5 %). Ostatní kraje zaznamenaly méně než 25% nárůst, menší než 5% byl v kraji Moravskoslezském a Ústeckém.

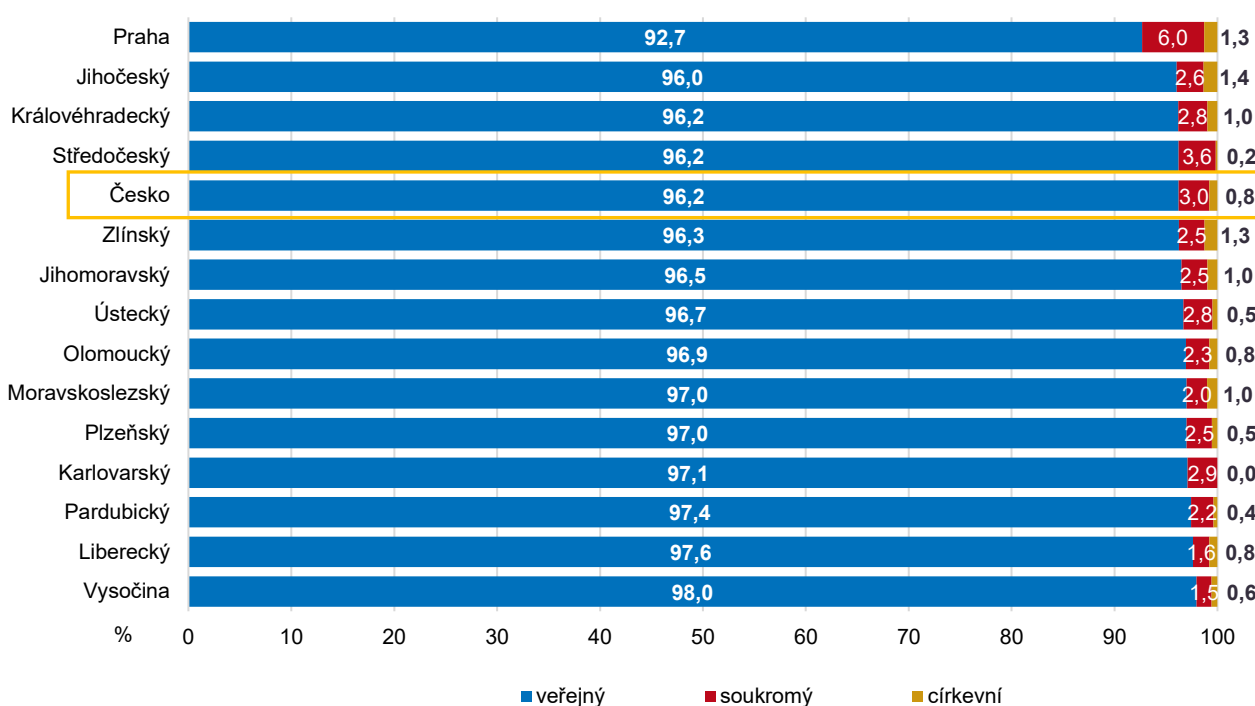
Graf 2.11 Základní školy - nárůsty počtu žáků v krajích ČR mezi školními roky 20014/15 a 2024/25

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Pokud se jedná o dělení dle druhu **zřizovatele** školy, soukromé školy navštěvoval ve školním roce 2024/25 nejvyšší podíl žáků vzdělávajících se v Praze (6,0 % ze všech žáků základních škol v tomto kraji) a dále v kraji Středočeském (3,6 %). Naopak na Vysočině docházelo do soukromých základních škol jen 1,5 % všech žáků základních škol. Nejvyšší podíl žáků vzdělávajících se v církevních základních školách zaznamenaly kraje Jihočeský (1,4 %), Praha (1,3 %) a Zlínský (shodně 1,3 %), naopak v kraji Karlovarském nebyla ani jedna církevní základní škola a církevní školy v kraji Středočeském navštěvovaly jen 0,2 % z tamních žáků základních škol. Ve školách s veřejným zřizovatelem byl nejvyšší podíl žáků v kraji Vysočina (98,0 %) a nejnižší naopak v Praze (92,7 %).

Graf 2.12 Základní školy - podíly žáků veřejných, soukromých a církevních škol dle sídla školy (2024/25)

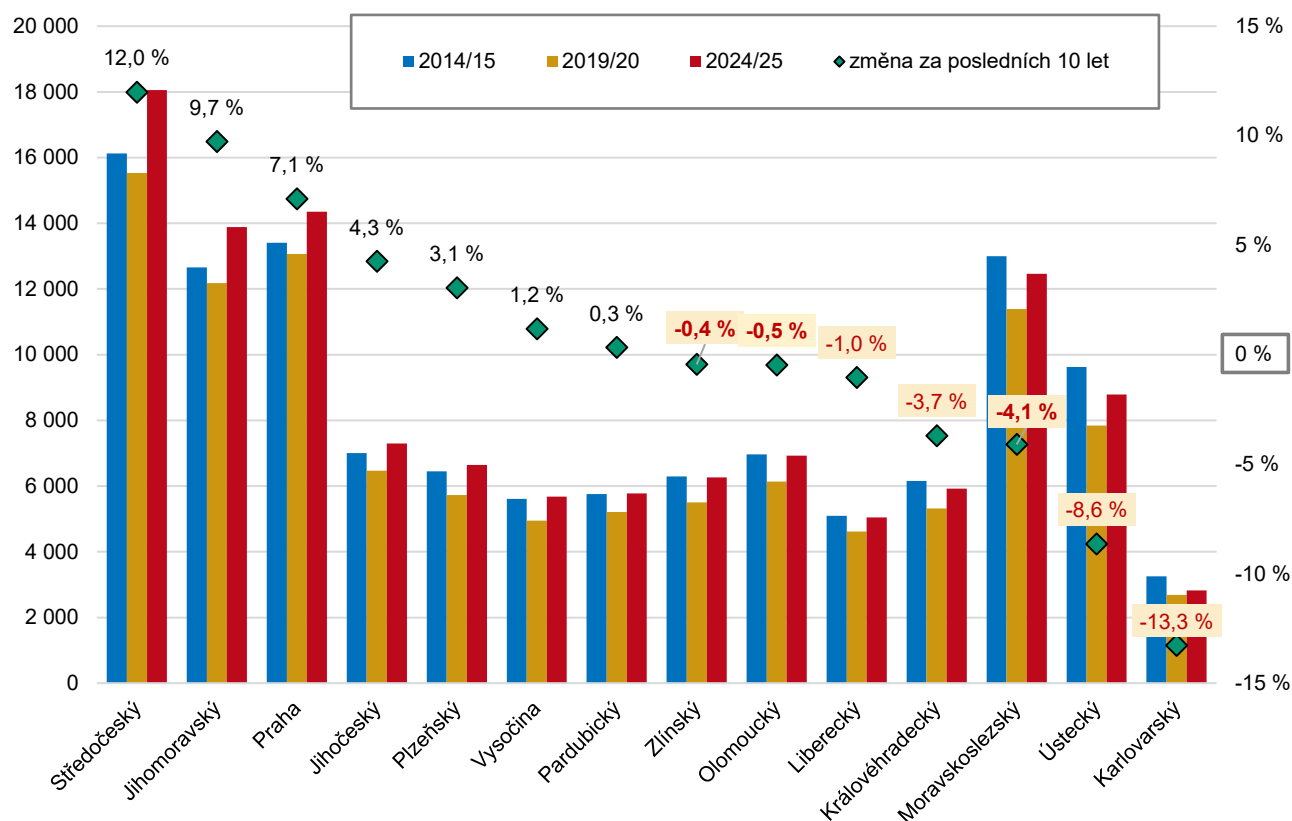
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

2.4 Žáci nově přijatí do 1. ročníků základních škol

Ve školním roce 2024/25 bylo do prvních tříd základních škol přijato celkem 119 932 žáků, tedy o 2,4 % více než v roce předchozím a o 12,5 % více než před pěti lety. Ze všech krajů Česka bylo nejvíce nově přijatých žáků do prvního ročníku v kraji Středočeském (18 056), v Praze (14 356), v kraji Jihomoravském (13 883) a Moravskoslezském (12 463). Logicky se jedná o nejlidnatější kraje. Za posledních pět let se přitom počet žáků nejvíce zvýšil v kraji Středočeském (o 16,2 %) a Plzeňském (o 16,1 %) a nejméně výrazně naopak v kraji Karlovarském (o 4,9 %). Středočeský kraj se nachází na vrcholu žebříčku a Karlovarský vespodu, i pokud sledujeme procentuální vývoj počtu nově přijatých žáků do 1. ročníku za posledních 10 let – viz graf č. 2.13.

Graf 2.13 Základní školy - počet nově přijatých žáků do 1. ročníku dle kraje

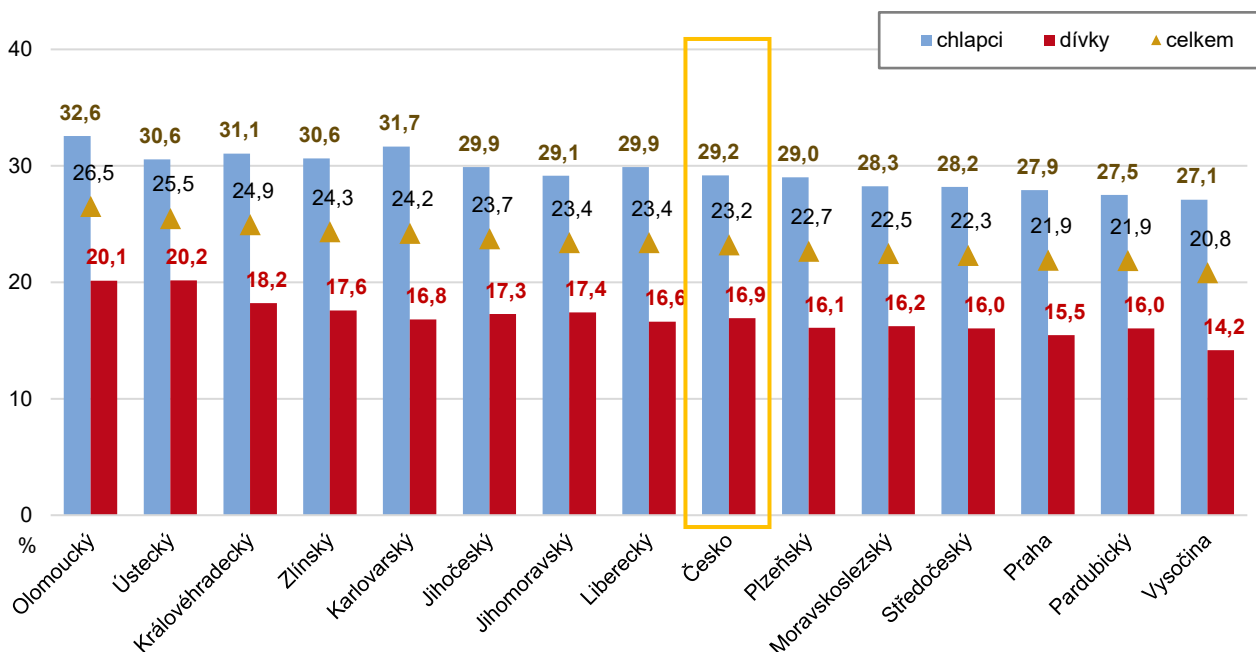
(kraje jsou seřazeny dle procentuálního nárůstu za posledních 10 let)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Největší podíl žáků, kteří byli nově přijati do 1. ročníku, tvoří žáci **ve věku 6 let**. Ve školním roce 2024/25 jich do prvních tříd nastoupilo 91 284. Ve školním roce 2014/2015 představovali šestiletí žáci přesně čtyři pětiny nově přijatých žáků, poté jejich podíl mírně klesal až na 74,5 % ve školním roce 2022/23. Po školním roce 2022/23 začal zase jejich podíl stoupat až na 76,1 % v září 2024. Žáků **sedmiletých a starších** (jedná se o žáky, kteří nastoupili po odkladu povinné školní docházky) nastoupilo ve školním roce 2024/25 nově do první třídy 27 848. Jejich podíl ze všech nově přijatých žáků se v posledních deseti letech pohyboval mezi necelou pětinou (19,3 %) ve školním roce 2014/15 a čtvrtinou (24,9 %) ve školním roce 2022/23. Ve školním roce 2024/25 činil 23,2 %, přičemž se podíl těchto starších žáků ze všech nově přijatých v posledních dvou letech snižuje. Podíl nově přijatých žáků do první třídy mladších šesti let se v posledních deseti letech pohyboval mezi 0,5 % a 0,7 %. Ve školním roce 2024/25 činil 0,7 % (stejně jako před deseti lety).

Jak dále dokládá graf č. 2.14, značné rozdíly jsou mezi dívkami a chlapci. Podíl sedmiletých či starších dívek ze všech dívek, které ve školním roce 2024/25 nově nastoupily do první třídy, činil 16,9 %, zatímco podíl takových chlapců činil 29,2 %. Ve srovnání jednotlivých krajů byl podíl sedmiletých a starších dětí nově přijatých do první třídy nejvyšší v kraji Olomouckém (26,5 %) a nejnižší naopak na Vysočině (20,8 %).

Graf 2.14 Základní školy - podíl žáků, dívek a chlapců ve věku 7 let a více ze žáků, dívek a chlapců nově přijatých do 1. ročníku celkem a dle kraje ČR (2024/25)

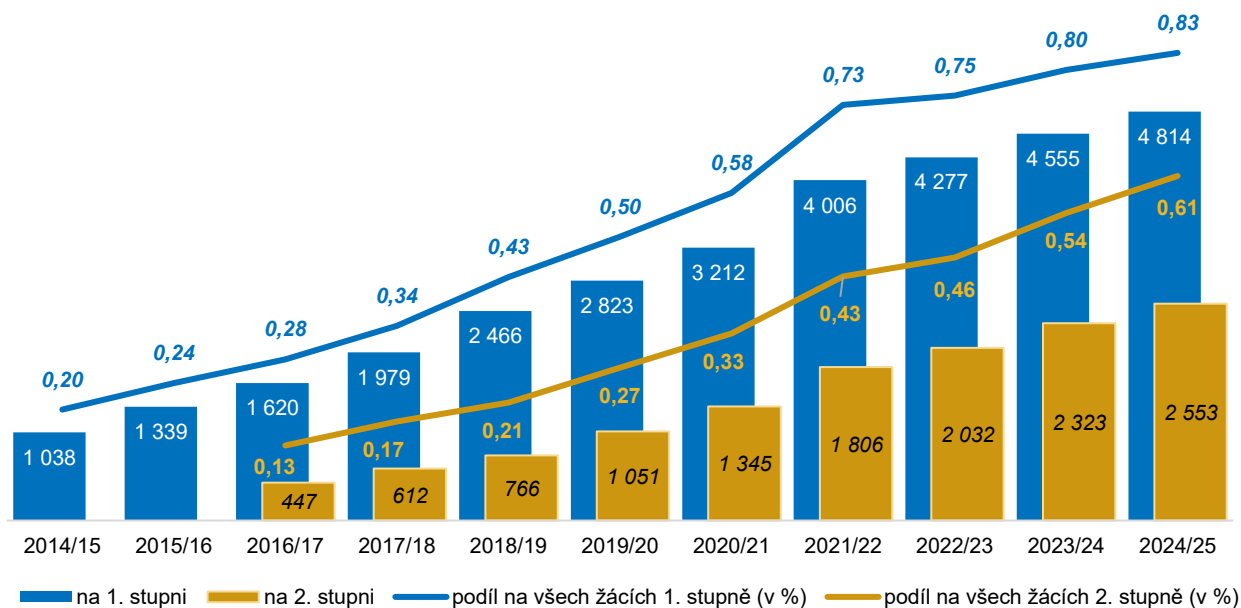
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

2.5 Žáci s individuálním vzděláváním a vzdělávající se v zahraničí

Individuálně vzdělávaný žák je podle § 41 Školského zákona žák přijatý do školy k plnění povinné školní docházky, který se však vzdělává mimo instituci školy. Za každé pololetí vykonává ve škole, do níž byl přijat k plnění povinné školní docházky, zkoušky z příslušného učiva. Až do roku 2015/16 šlo individuální vzdělávání povolit pouze žákovi prvního stupně základní školy.

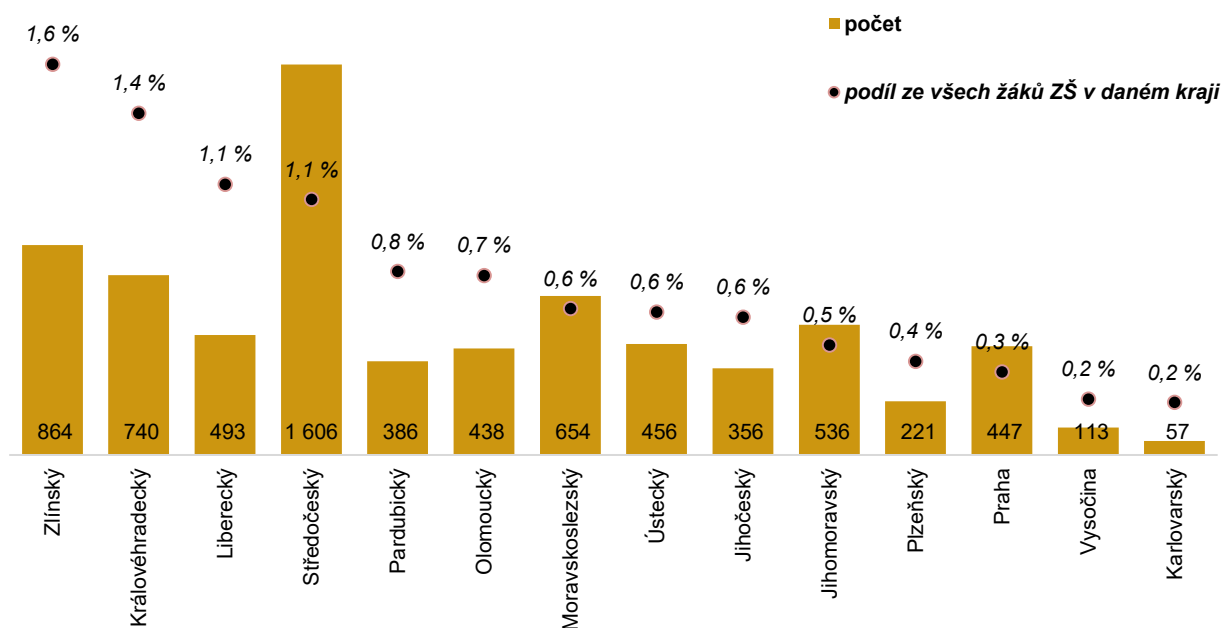
I když jde o formu, která se v Česku využívá stále spíše okrajově, počet žáků, kterým bylo povoleno individuální vzdělávání, rychle přibývá. Ve školním roce 2024/25 se účastnilo individuálního vzdělávání celkem 7 367 žáků základních škol. Z toho 65,3 % bylo účastno vzdělávání na úrovni 1. stupně základních škol, 34,7 % pak vzdělávání druhostupňového. Ve školním roce 2016/17 tuto možnost na 1. stupni využívalo 1 620 žáků a na druhém stupni 447 žáků. Individuální vzdělávání na druhém stupni však bylo legislativně umožněno od roku 2016/17 poprvé. Do školního roku 2024/25 se počet druhostupňových žáků vzdělávaných individuálně zvýšil na 2 553 a prvostupňových na 4 814.

Podíl individuálně vzdělávaných žáků základních škol za posledních osm let tak vzrostl na prvním stupni z 0,28 % na 0,83 % a na druhém stupni z 0,13 % ve školním roce 2016/17 na 0,61 % ve školním roce 2024/25. Celkově bylo ve školním roce 2024/25 individuálně vzdělávaných 0,71 % žáků základních škol. Z grafu č. 2.15 je přitom patrné, že nárůst počtu těchto žáků mezi školními roky 2020/21 a 2021/22 byl nejvýraznější, což mohlo mít souvislost s větší aktuálností a zkušeností se vzděláváním na dálku v době pandemie onemocnění covid-19.

Graf 2.15 Základní školy - žáci 1. a 2. stupně v individuálním vzdělávání

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Pokud se jedná o rozdíly mezi kraji, pak nejvyšší podíl žáků vzdělávajících se individuálně byl ve školním roce 2024/25 zaznamenán v kraji Zlínském (1,61 %) a Královéhradeckém (1,41 %), s odstupem pak následuje kraj Liberecký (1,11 %) a Středočeský (1,05 %). Naopak nejméně byl tento způsob vzdělávání využíván v kraji Karlovarském (0,22 % žáků) a na Vysočině (0,23 % žáků). V ostatních krajích se podíl takových žáků pohyboval mezi 0,34 % a 0,76 %.

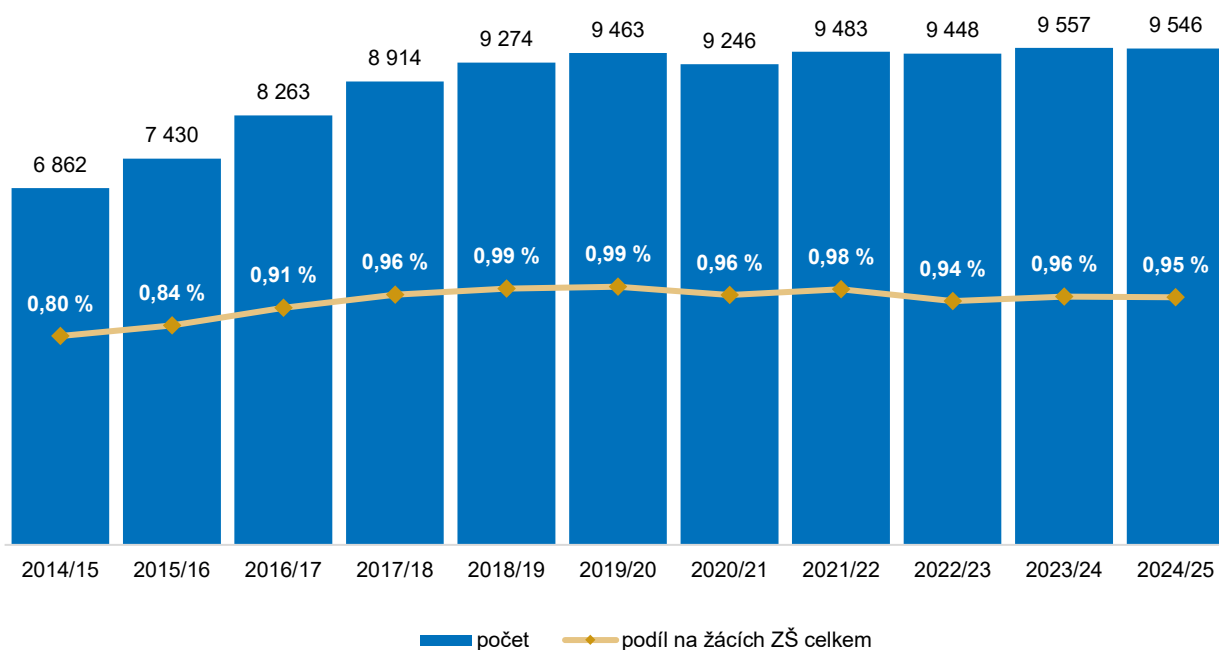
Graf 2.16 Základní školy - žáci v individuálním vzdělávání dle kraje (2024/25)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Žáci s povinností školní docházky se mohou vzdělávat i **v zahraničí či na zahraniční škole v Česku**, a sice podle § 38 Školského zákona. Plnění povinné školní docházky v zahraničí se rozumí, že se žák vzdělává ve škole zřízené při diplomatické misi nebo při konzulárním úřadu České republiky, v evropské škole působící na základě Úmluvy o statutu Evropských škol, nebo formou individuální výuky v zahraničí. Od školního roku 2017/18 přitom není povinností, aby dítě bylo v evidenci kmenové školy v ČR. Vedle zápisu do kmenové školy mohou rodiče také dokládat plnění povinné školní docházky přímo ministerstvu. Vzhledem k tomu, že tato analýza vychází ze statistik sbíraných pomocí výkazů od škol, nejsou žáci vzdělávající se v zahraničí bez přihlášení ke kmenové škole do indikátorů započtení.

Ve školním roce 2024/25 základní školy vykázaly, že se v zahraničí či v zahraniční škole v Česku vzdělávalo 9 546 školou povinných žáků⁷. V rámci posledního desetiletí se počet žáků vzdělávajících se v zahraničí či na zahraniční škole v prvních pěti letech zvyšoval a mezi roky 2014/15 a 2019/20 stoupl o 37,8 %. V posledních pěti letech se pak podíl těchto žáků ze všech žáků základních škol pohyboval těsně pod hranicí jednoho procenta, přičemž nejnižší hodnoty dosáhl ve školním roce 2022/23, patrně vlivem přílivu ukrajinských dětí na naše školy, kdy došlo ke zvýšení celkového počtu dětí. Nutno také poznamenat, že zastavení růstu počtu žáků vzdělávajících se v zahraničí či v zahraniční škole od školního roku 2018/19 může mít (alespoň z části) na svědomí skutečnost, že od školního roku 2017/18 již není povinné přihlásit žáka vzdělávajícího se v zahraniční škole ke kmenové škole v Česku. Tito žáci pak nejsou do statistik zahrnuti (viz výše).

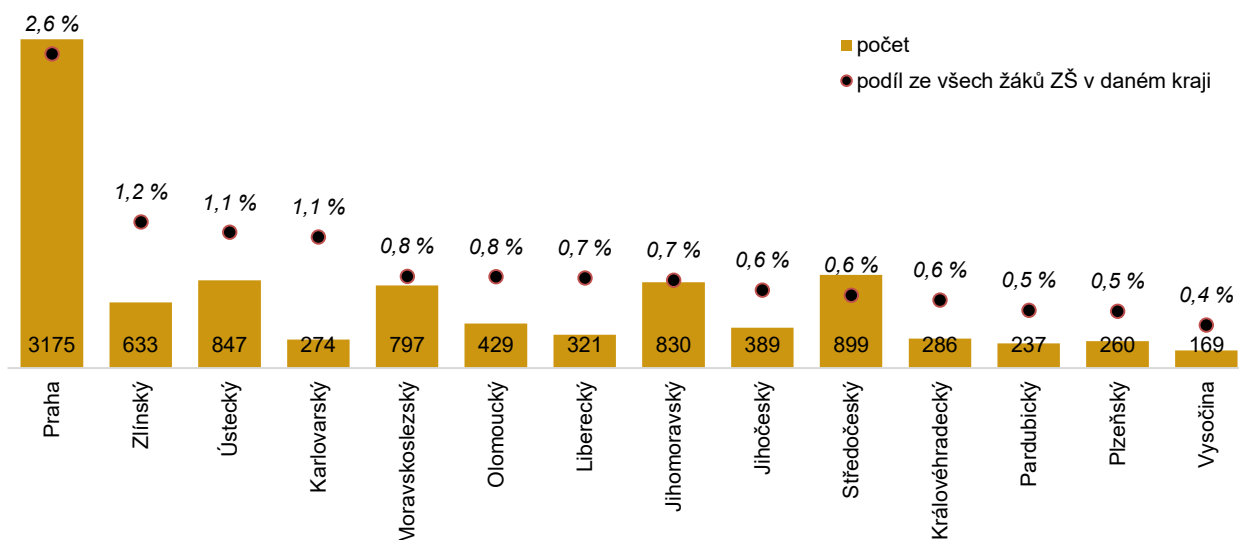
Graf 2.17 Základní školy - žáci plnící si povinnou školní docházku v zahraničí nebo na zahraniční škole v Česku

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Rozdělíme-li žáky dle sídla kmenové školy, pak ve školním roce 2024/25 využívali možnost vzdělávání v zahraničí či na zahraniční škole nejčastěji již tradičně žáci zapsaní do pražských základních škol - tvořili zde 2,61 % z celkového počtu žáků. Nadprůměrný a současně vyšší než 1% byl tento podíl též v kraji Zlínském (1,22 %), Ústeckém (1,13 %) a Karlovarském (1,09 %). Naopak jendoznačně nejmenší podíl žáků využívajících této možnosti najdeme na Vysočině (0,36 %) – viz graf č. 2.18.

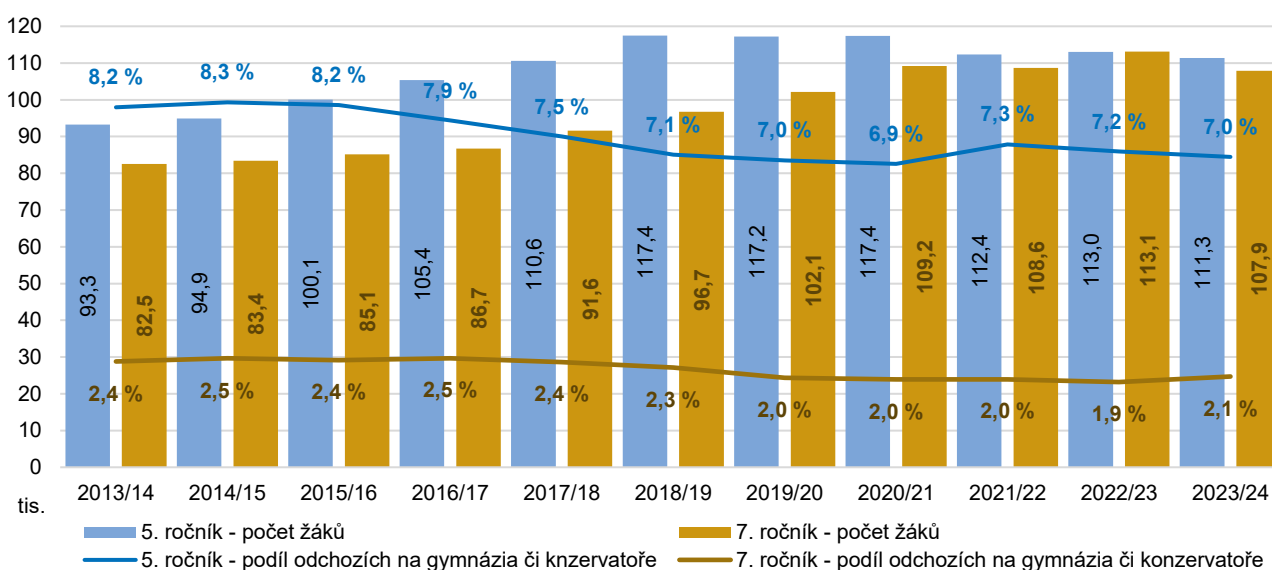
⁷ Kromě nich se vzdělávání v zahraničí či v zahraniční škole v ČR účastnilo 61 žáků plnících si povinnou školní docházku na středních školách, z toho 32 v Praze. Pro celkový počet a podíl všech žáků školou povinných vzdělávajících se v zahraničí či na zahraniční škole (tj. ať již zapsaných v základní či střední škole) a jejich vývoj v čase viz tabulky č. 2.1.1. a 2.1.2 v příloze.

Graf 2.18 Základní školy - žáci plnící povinnou školní docházku v zahraničí nebo na zahraniční škole v ČR dle sídla kmenové školy (2024/25)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

2.6 Přestupy na víceletá gymnázia nebo osmileté konzervatoře

Po ukončení školního roku 2023/24 přestoupilo na víceletá gymnázia či osmileté konzervatoře celkem 10 203 žáků základních škol. Od školního roku 2024/25 již tak studovali střední školu. Z celkového počtu žáků v 5. a 7. ročníku přešlo na víceletá gymnázia či osmileté konzervatoře 4,6 %. Celkem 150 žáků přešlo z jiného než 5. či 7. ročníku. Přitom z 5. ročníku jich na střední školy přešlo více (7 832, neboli 7,0 % z celkového počtu žáků) než těch z ročníku sedmého (2 221, neboli 2,1 %). Jedná se o mírně nižší hodnoty ve srovnání se situací před deseti lety, kdy po ukončení pátého ročníku přešlo na střední školy 8,2 % žáků a po ukončení sedmého 2,4 %.

Graf 2.19 Základní školy - počty žáků v 5. a 7. ročníku základní školy a podíl těch, kteří po ukončení daného školního roku přestoupili na víceletá gymnázia nebo osmileté konzervatoře

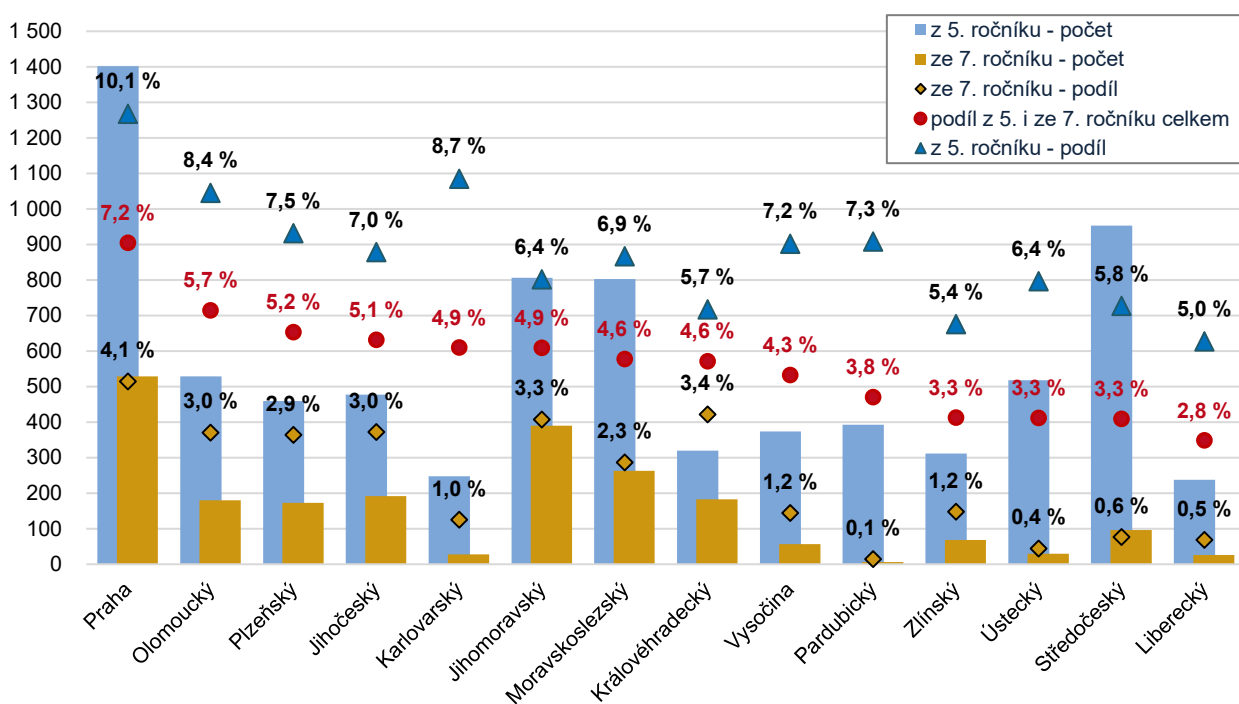
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Na střední školy před zakončením povinné školní docházky přestupuje o něco více dívek než chlapců. Ze žáků, kteří na střední školy přešli po ukončení školního roku 2023/24, tvořily dívky 53 %, přičemž podíl dívek se v posledních deseti letech pohyboval mezi 53 % a 56 %.

Jak je dále z grafu č. 2.19 patrné, kapacita víceletých gymnázií se zcela nepřizpůsobila rostoucímu počtu obyvatel daných věkových kategorií. A to zejména z důvodu, že kapacity gymnázií jsou limitované vládní strategií a dlouhodobými záměry krajských úřadů. Proto v době, kdy se počet žáků daného ročníku snižuje, se naopak podíl těch odcházejících na víceletá gymnázia zpravidla zvyšuje a naopak.

Obraťme pozornost na rozdíly mezi jednotlivými kraji Česka. Graf č. 2.20 ukazuje, že nejvyšší podíl žáků, kteří přestoupili na střední školy v průběhu povinné školní docházky, a to jak v 5., tak i v 7. ročníku, byl ze všech krajů zaznamenán v Praze. Z těchto dvou ročníků celkem přešlo na střední školy v Praze 7,2 % žáků, z pátého 10,1 % a ze sedmého 4,1 %. Naopak Liberecký kraj zaznamenal nejmenší podíl žáků, kteří se v průběhu povinné školní docházky odešli vzdělávat na střední školy (celkový podíl za oba ročníky činí 2,8 %).

Graf 2.20 Základní školy - žáci, kteří po ukončení školního roku 2023/24 přestoupili na víceletá gymnázia či osmileté konzervatoře dle kraje sídla školy

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

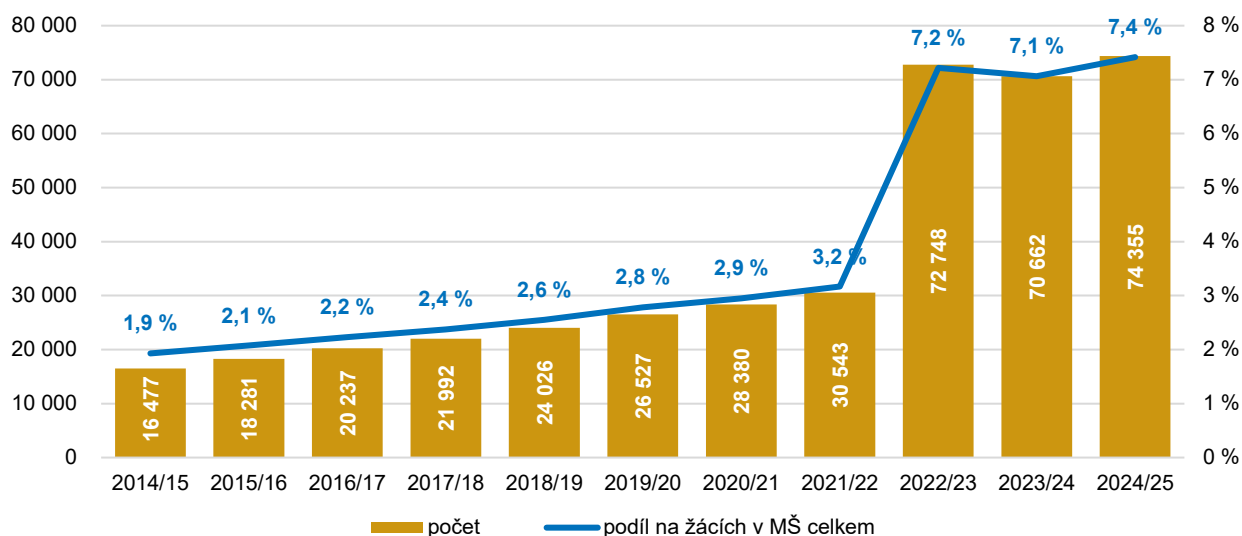
2.7 Žáci s cizím státním občanstvím na základních školách

Povinná školní docházka se vztahuje na občany Česka a na občany jiného členského státu Evropské unie, kteří na území České republiky pobývají déle než 90 dnů. Dále se povinná školní docházka vztahuje na jiné cizince, kteří jsou oprávněni pobývat na území Česka trvale nebo přechodně po dobu delší než 90 dnů, a na účastníky řízení o udělení mezinárodní ochrany. Děti cizinců mají přístup k základnímu vzdělání za stejných podmínek jako občané České republiky. Mají nárok na bezplatné vzdělávání, přístup ke školnímu stravování a školním zájmovým kroužkům. Mezi žáky s cizím státním občanstvím se nezapočítávají žáci s českou a jinou státní příslušností – každý žák je veden jen pod jednou státní příslušností.

Ve školním roce 2024/25 se na základních školách vzdělávalo 74 355 žáků cizí státní příslušnosti, což činí 7,4 % z celkového počtu žáků. Stejně jako v případě mateřských škol i na základních školách se v uplynulých deseti školních letech každoročně zvyšoval počet žáků s cizím (tj. jiným než českým) státním občanstvím. Přitom nejvýrazněji vzrostl mezi školními roky 2021/22 a 2022/23, a sice vlivem přijímání dětí ukrajinských uprchlíků do našich škol. Výjimku tvoří školní rok 2023/24, ve kterém se počet cizinců snížil o 2,9 %, což bylo

dáno snížením počtu žáků z Ukrajiny o 5,9 % a žáků z Ruské federace o 2,6 %. Počet cizinců s jinou státní příslušností než ukrajinskou či ruskou se naopak o 4,7 % zvýšil. V posledním školním roce, 2024/25, počet cizinců převýšil údaj ze školního roku 2022/23, přičemž meziročně se zvýšil o 5,2 %. Bylo to dáno zejména nárůstem počtu ukrajinských žáků o téměř tři tisíce.

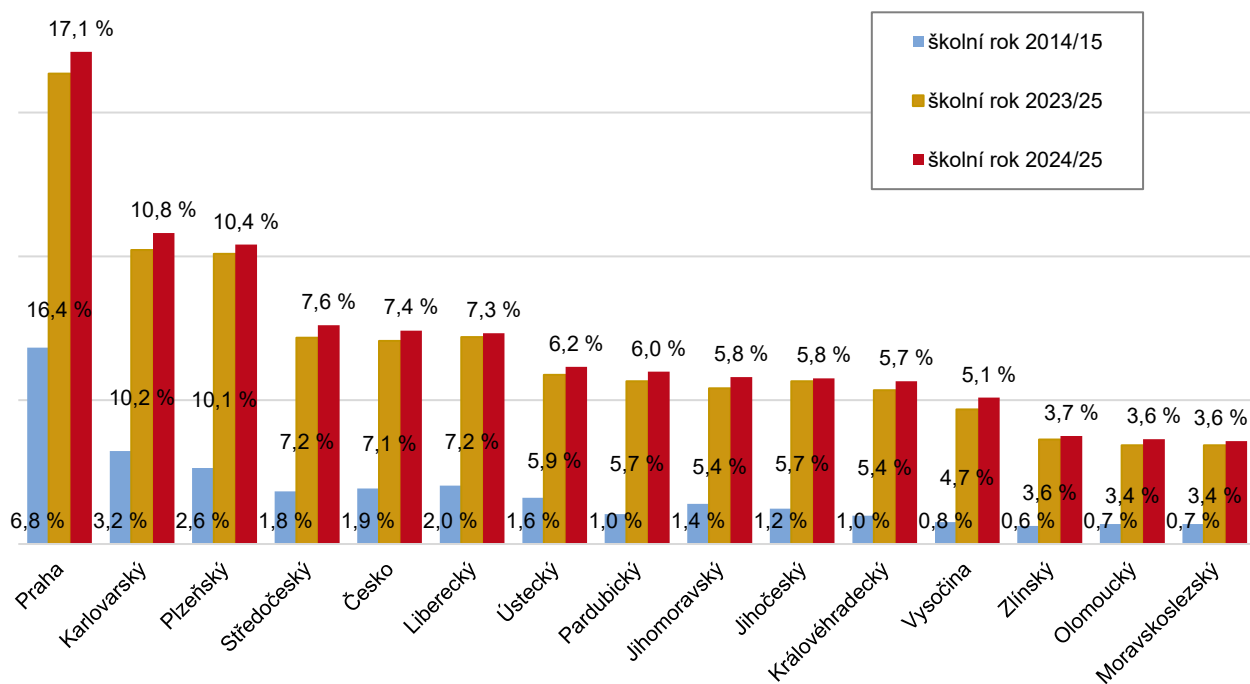
Graf 2.21 Základní školy - žáci s cizím (tj. jiným než českým) státním občanstvím (k 30.9.)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Ze všech krajů je dlouhodobě podíl žáků s jiným než českým občanstvím nejvyšší **v Praze**. Ve školním roce 2024/25 tvořili žáci s cizím státním občanstvím 17,1 % všech žáků základních škol v hlavním městě. S velkým odstupem pak byla Praha v žebříčku dle podílu cizinců ve školním roce 2024/25 následována krajem Karlovarským (10,8 %) a Plzeňským (10,4 %). Více než sedmiprocentní byl jejich podíl též v kraji Středočeském (7,6 %) a Libereckém (7,3 %). Naopak, v kraji Moravskoslezském, Olomouckém a Zlínském byl podíl cizinců mezi žáky nejnižší, tj. menší než 4 % – viz graf č. 2.22.

Graf 2.22 Základní školy - podíl žáků s cizím státním občanstvím dle sídla školy (k 30. 9.)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Jak již bylo zmíněno, za posledních pět let se podíl cizinců nejvýrazněji zvýšil mezi školními roky **2021/22 a 2022/23** vlivem přijímání dětí ukrajinských uprchlíků na naše školy, a sice celkově z 3,2 % na 7,2 % (viz též graf č. 2.23 níže), ve školním roce 2023/24 činil 7,1 % a ve školním roce 2024/25 pak 7,4 %.

Mezi žáky základních škol s jiným než českým státním občanstvím **převažovali** na prvních třech místech **Ukrajinci, Vietnamci a občané Slovenska**. Přitom ve všech uplynulých 10 letech bylo mezi žáky s cizí státní příslušností na základních školách nejvíce dívek a chlapců **ukrajinského státního občanství**. Před deseti lety činil podíl Ukrajinců ze všech žáků cizí státní příslušnosti 24,5 % a ve školním roce 2021/22 téměř třetinu (31,6 %). Po vypuknutí války na Ukrajině se tento podíl výrazně zvýšil ve školním roce 2022/23 na 69,9 % a ve školním roce 2024/25 činil 68,3%. Za deset let se počet ukrajinských žáků zvýšil 12,6krát. Ke snížení počtu ukrajinských žáků došlo pouze ve statistikách ze září 2023, a sice meziročně o necelé tři tisíce. Ve školním roce 2024/25 naopak ukrajinských dětí na našich školách o necelé tři tisíce přibýlo.

Druhým nejčastěji zastoupeným cizím státním občanstvím mezi žáky základních škol bylo až do školního roku 2020/21 **slovenské**, od školního roku 2021/22 je jím **vietnamské**. Jak počet žáků slovenského, tak i vietnamského státního občanství přitom v posledním desetiletí soustavně narůstal. Žáci slovenské i vietnamské státní příslušnosti představovali mezi všemi cizinci ve školním roce 2024/25 necelou desetinu (8,2 %, resp. 8,8 %). Za deset let přitom vzrostl počet žáků slovenské státní příslušnosti o 62,5 % a počet žáků vietnamské státní příslušnosti se zdvojnásobil.

Oproti tomu žáci **ruského státního občanství** představovali ve školním roce 2024/25 jen 2,3 % všech žáků cizí státní příslušnosti, přičemž ještě před deseti lety jejich podíl činil 8,0 %. V absolutním počtu je i těchto žáků více než před deseti lety, a sice o 27,8 %, již druhým rokem však jejich počet klesá.

Dohromady se tyto čtyři země (Ukrajina, Slovensko, Vietnam a Rusko) podílely 87,7 % na všech žácích s cizím státním občanstvím, kteří se ve školním roce 2024/25 vzdělávali v základních školách v Česku.

Absolutní počty takových žáků uvádí tabulka č. 2.5, ve které je výčet zemí se 400 a více žáky docházejícími na základní školy v Česku ve školním roce 2024/25 a počty, resp. podíly cizinců z těchto zemí ve školních rocích 2024/25, 2019/20 a 2014/15.

Tab. 2.5 Žáci s jiným než českým státním občanstvím na základních školách v ČR (k 30.9.)

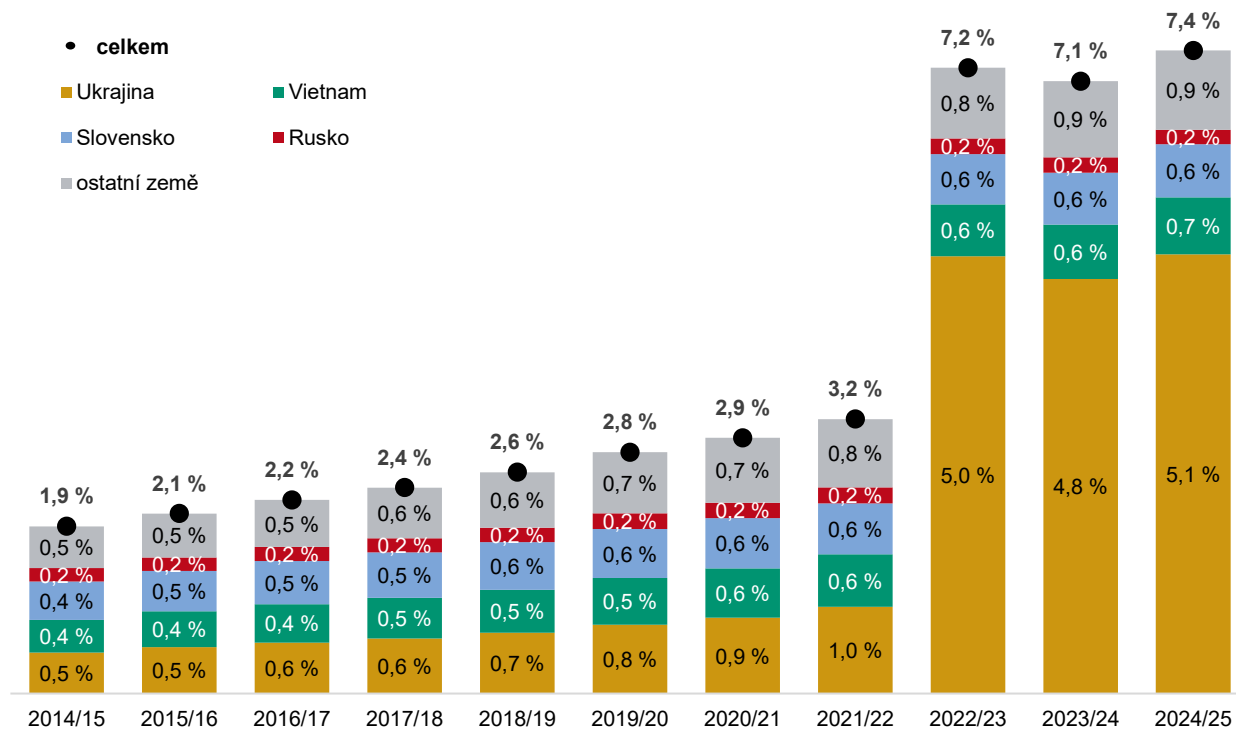
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

	2014/15		2019/20		2024/25	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Celkem	16 477	100	26 527	100	74 355	100
občané EU (mimo ČR)	5 334	32,4	8 325	31,4	9 522	12,8
občané ostatních států	11 143	67,6	18 202	68,6	64 833	87,2
<i>Občané zemí (země s nejvíce žáky u nás ve školním roce 2024/25 a zbytek):</i>						
Ukrajina	4 039	24,5	7 569	28,5	50 806	68,3
Vietnam	3 220	19,5	5 119	19,3	6 571	8,8
Slovensko	3 775	22,9	5 418	20,4	6 134	8,2
Rusko	1 321	8,0	1 708	6,4	1 688	2,3
Mongolsko	343	2,1	709	2,7	1 509	2,0
Rumunsko	238	1,4	611	2,3	936	1,3
Moldavsko	339	2,1	474	1,8	643	0,9
Bulharsko	385	2,3	733	2,8	599	0,8
Maďarsko	64	0,4	310	1,2	572	0,8
Polsko	302	1,8	463	1,7	514	0,7
Čína	286	1,7	438	1,7	409	0,6
Bělorusko	198	1,2	235	0,9	400	0,5
ostatní země	1 967	11,9	2 740	10,3	3 574	4,8

Jiný pohled přináší graf č. 2.23. Ten ukazuje, že na počátku školního roku 2024/25 tvořili žáci ukrajinské státní příslušnosti 5,1 % ze všech žáků základních škol. To je o tři desetiny procentního bodu více než před rokem, a o čtyři procentní body více než před třemi lety. Oproti tomu žáků z Vietnamu bylo jen 0,7 % a ze Slovenska 0,6 %; 0,2 % tvořili žáci z Ruska. Meziroční prudké navýšení počtu i podílu žáků z Ukrajiny ve školním roce 2022/23 bylo způsobené přijímáním dětí ukrajinských uprchlíků na naše školy.

Graf 2.23 Základní školy - podíl žáků s cizím státním občanstvím k 30. 9. (z celkového počtu žáků ZŠ)

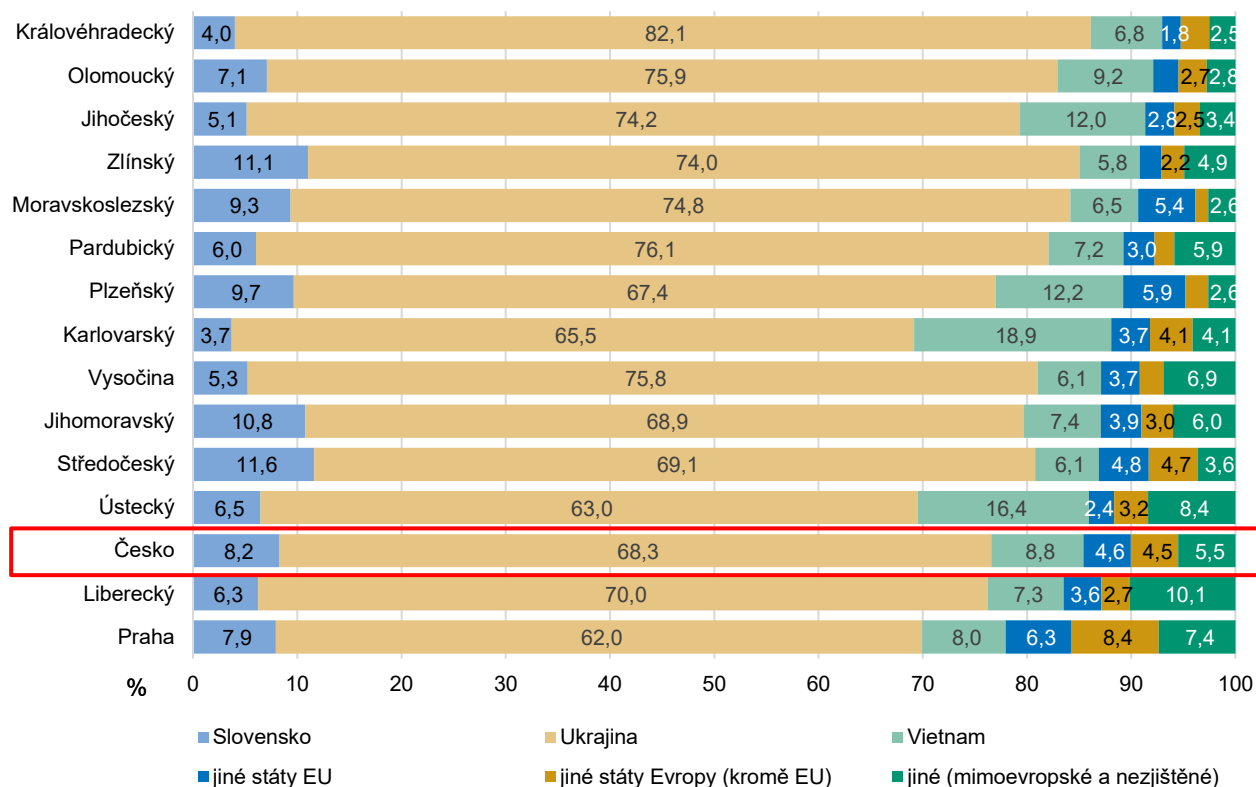

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Země původu cizinců vzdělávajících se na základních školách v ČR ve školním roce 2024/25 lze rozdělit na státy EU (12,8 % cizinců), ostatní evropské státy (72,9 % cizinců) a ostatní státy světa, příp. nejištěná občanství (14,3 %). Každé z této skupiny přitom dominuje jeden stát. **Ze států EU** je to Slovensko, téměř dvě třetiny žáků cizinců původem z EU tvořili právě Slováci (64,4 %). **Ze států Evropy, které nejsou v EU**, silně převažuje Ukrajina, 93,8 % žáků cizinců původem z Evropy mimo EU tvořili Ukrajinci. **Ze států mimo Evropu** je zase nejčetněji zastoupený Vietnam. Více než tři pětiny žáků cizinců původem z mimoevropských zemí tvořili Vietnamci (61,7 %).

Graf č. 2.24 ukazuje toto rozložení celkem a také v dělení na jednotlivé kraje. Ty jsou řazené dle podílu, jaký tvořili ve školním roce 2024/25 cizinci původem ze Slovenska, Ukrajiny či Vietnamu ze všech cizinců vzdělávajících se na základních školách v Česku. Tato **tři občanství** mělo v Česku celkem 85,4 % ze žáků základních škol cizí státní příslušnosti. Přitom v Královéhradeckém kraji tvořili žáci těchto tří občanství v základních školách 93,0 %. Naopak menší podíl, než je celorepublikový průměr, zaujímaly tyto skupiny cizinců mezi cizinci obecně v Praze (78,0 %) a v Libereckém kraji (83,5 %).

Pokud se jedná o žáky **slovenské státní příslušnosti**, tvořili mezi všemi žáky cizí státní příslušnosti nejvyšší podíl v kraji Středočeském (11,6 %), Zlínském (11,1 %) a Jihomoravském (10,8 %) a nejmenší naopak v kraji Karlovarském (3,7 %) a Královéhradeckém (4,0 %). V kraji Karlovarském a Ústeckém pak mezi cizinci tvořili oproti jiným krajům výraznější podíl **Vietnamci** (18,9 %, resp. 16,4 %). Nejmenší podíl ze všech cizinců pak Vietnamci představovali v kraji Zlínském (5,8 %). Pokud se jedná o **Ukrajince**, po začlenění mnohých dětí ukrajinských uprchlíků do českých škol tvořili nejvyšší podíl mezi žáky cizí státní příslušnosti v kraji Královéhradeckém (82,1 %), Pardubickém (76,1 %), Olomouckém (75,9 %) a na Vysočině (75,8 %); nejmenší naopak v Praze (62,0 %).

Graf 2.24 Základní školy - rozložení žáků-cizinců dle země původu celkem a v dělení na kraje (2024/25)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Odhlédneme-li od relativních ukazatelů, pak byl ze všech krajů **nejvyšší počet** Slováků, Vietnamců i Ukrajinců **v Praze** (1 650, resp. 1 673, resp. 12 895). Lze konstatovat, že cca čtvrtina žáků slovenské státní příslušnosti (26,9 %), jakož i ukrajinské (25,4 %) a vietnamské (25,5 %) se vzdělávala v Praze, zbytek v jiných krajích Česka. Ze žáků s ruskou státní příslušností se jich v Praze vzdělávaly téměř dvě třetiny (65,8 %).

Co se týče **jiných (tj. méně častých) státních občanství**, v Praze zaujímal mezi cizinci v základních školách 6,3 % příslušníci jiných států Evropské unie, než je Slovensko, více než pětiprocentní podíl byl zaznamenán též v kraji Plzeňském (5,9 %) a v kraji Moravskoslezském (5,4 %). Naopak v kraji Královéhradeckém bylo mezi cizinci takových žáků jen 1,8 % a ve Zlínském 2,0 %. Žáci z jiných států Evropy mimo EU, než je Ukrajina, zaujímal mezi cizinci nejvyšší podíl v Praze (8,4 %). V ostatních krajích činil jejich podíl již méně než pět procent, nejméně v kraji Moravskoslezském (1,3 %). Nakonec žáci z mimoevropských států kromě Vietnamu tvořili mezi cizinci nejvyšší podíl v kraji Libereckém (10,1 %). Naopak nejmenší podíl takových žáků se nacházel v kraji Královéhradeckém (2,5 %).

2.8 Žáci na základních školách se zdravotním postižením

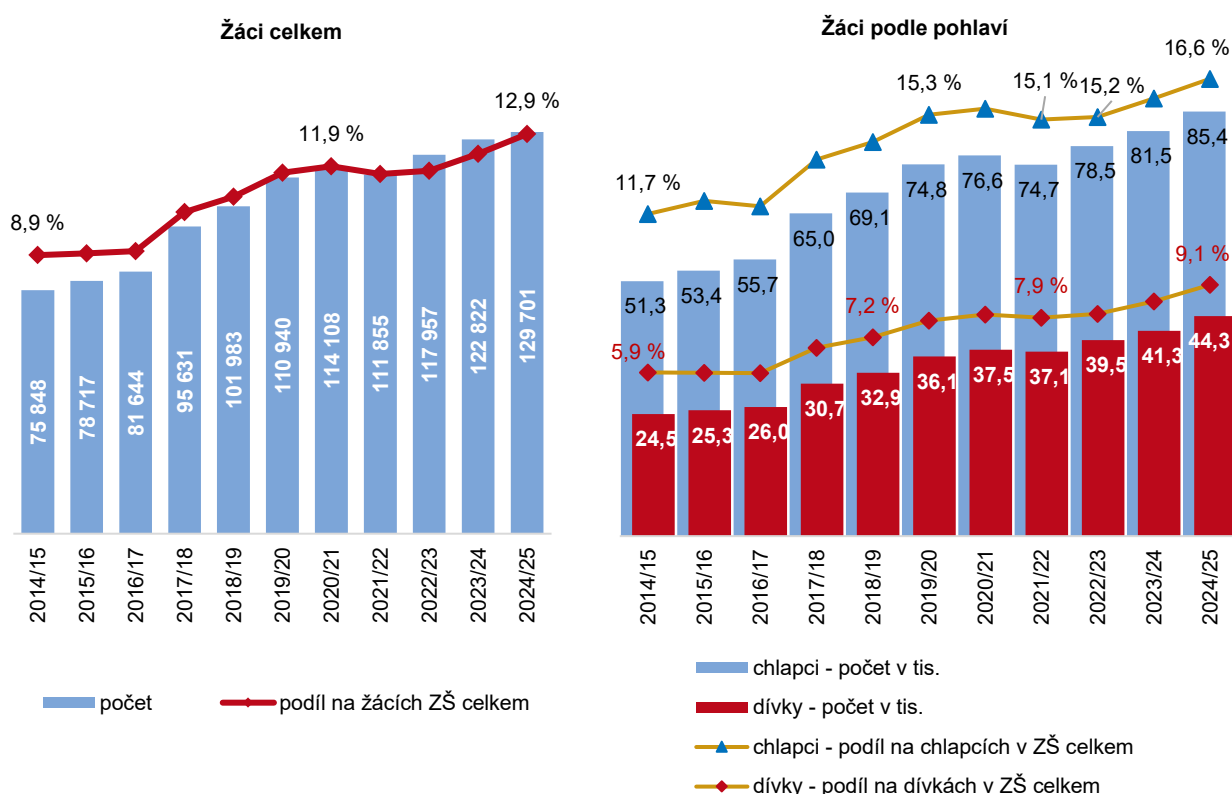
V oblasti vzdělávání se používá pojem „žáci se speciálními vzdělávacími potřebami“. Tam se vedle žáků se zdravotním postižením řadí též žáci se zdravotním znevýhodněním (tj. se zdravotním oslabením, dlouhodobým onemocněním a lehčími zdravotními poruchami vedoucími k poruchám učení a chování) a se sociálním znevýhodněním (tj. žáci z rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, žáci ohrožení sociálně patologickými jevy, žáci s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou a žáci v postavení azylantů a účastníků řízení o udělení azylu) - viz § 16 školského zákona (zákon č. 561/2004 Sb.). V této

analýze omezíme na kategorii žáků se zdravotním postižením. Základní údaje o ostatních kategoriích žáků se speciálními vzdělávacími potřebami jsou v tabulce č. 2.2.31 v příloze této publikace.

Ve školních rocích 2014/15 až 2016/17 bylo mezi všemi žáky stabilně 8,9 % až 9 % žáků s postižením. Mezi školními roky 2016/2017 a 2020/21 se pak počet žáků s postižením zvýšil o dvě pětiny (tj. z 81 644, tj. 9 % z celku, na 114 108, tedy 11,9 % z celkového počtu dětí).⁸ Ve školním roce 2021/22 byl oproti předchozímu roku zaznamenán mírný úbytek počtu i podílu žáků s postižením (z 11,9 % na 11,6 %). Následující tři školní roky však počet i podíl žáků s postižením opět rostl až na 129 701 žáků s postižením ve školním roce 2024/25, což činí 12,9 % z celkového počtu žáků - viz graf č. 2.25.

Dvě třetiny žáků s postižením tvořili chlapci (tj. 85 410 chlapců oproti 44 291 dívkám). Též podíl dětí s postižením byl vyšší u chlapců (16,6 %) než u dívek (9,1 %). Zde je třeba poznamenat, že ve statistikách jsou sledované pouze případy, kdy bylo postižení potvrzeno, a to zpravidla za účelem uplatnění podpůrného opatření. U chlapců a dívek přitom nemusí k tomuto kroku učitelé a rodiče přistupovat ve stejné míře.

Graf 2.25 Základní školy - žáci se zdravotním postižením

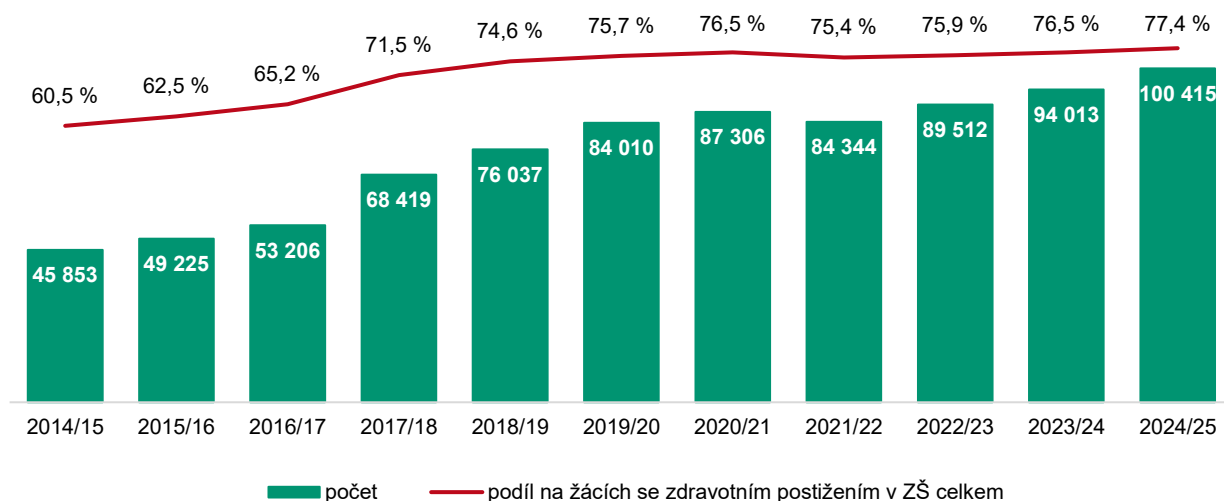

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Podíl žáků se zdravotním postižením ve školách veřejného zřizovatele byl ve školním roce 2024/25 přitom nižší (12,8 %) než ve školách zřizovatele soukromého (14,6 %) a církevního (23,7 %).

Podíl žáků se zdravotním postižením **integrováný do běžných tříd základní školy** od školního roku 2014/15 do školního roku 2020/21 rostl, a sice z 60,5 % na 76,5 %. Poté se ve školním roce 2021/22 (možná z důsledku vlivu opatření spojených s pandemií onemocnění covid-19) mírně snížil na 75,4 %, v dalších letech však opět rostl až na 77,4 % ve školním roce 2024/25.

⁸ Tento výrazný nárůst může částečně souviset s postupným rozšiřováním diagnostických kritérií, díky kterým lze přesněji a lépe žáky s postižením kategorizovat a poskytnout jim potřebnou podporu. Kromě toho se v čase zvyšovala informovanost odborníků i laiků, zejména co se poruch autistického spektra a vývojových poruch týče, které jsou tak častěji podchycovány. Navíc je rozeznání speciálních vzdělávacích potřeb více než dříve podpořeno nároky na podpůrná opatření (např. možnost získat asistenta pedagoga). V dlouhodobější perspektivě může být vzestup podílu žáků se zdravotním postižením v čase zapříčiněn též zvyšujícím se věkem rodičů při narození dítěte.

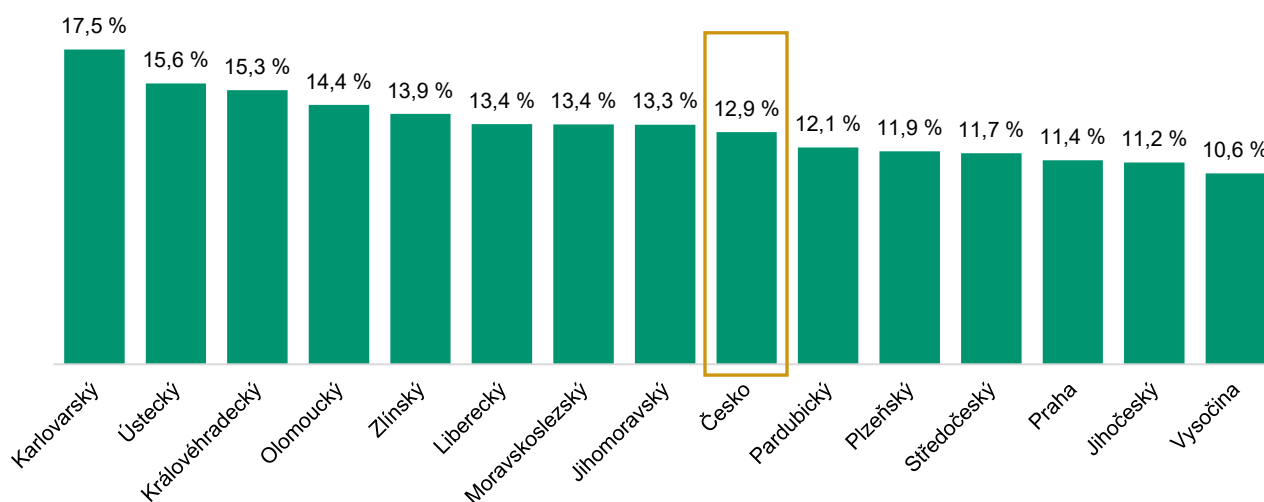
Graf 2.26 Základní školy - žáci se zdravotním postižením integrovaní v běžných třídách

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

V podílu žáků se zdravotním postižením ze všech žáků základních škol se od sebe jednotlivé kraje ČR liší.⁹ Zatímco na Vysočině tvořili žáci s postižením jen 10,6 % všech žáků základních škol, v kraji Karlovarském byl jejich podíl 17,5 %. Ve všech krajích pak platí, že podíl chlapců s diagnostikovaným zdravotním postižením ze všech chlapců zapsaných v základních školách byl výrazně vyšší, než jak tomu bylo u dívek.

Graf 2.27 Základní školy - žáci se zdravotním postižením dle sídla školy (2024/25)

(podíl na celkovém počtu žáků na základních školách v daném kraji)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Tabulka č. 2.6 uvádí kromě celkového počtu žáků s diagnostikovaným postižením ve školních rocích 2014/15, 2019/20 a 2024/25 i podíl žáků s různými druhy postižení z tohoto celku. Jak je patrné, nejčastějším postižením jsou závažné vývojové poruchy učení. Zde lze konstatovat, že ač se počet takových žáků za posledních deset let zvýšil o 52,9 %, podíl, který tito žáci zaujímají z celkového počtu všech žáků se zdravotním postižením, klesl za uplynulých deset let z necelé poloviny (46,8 %) až téměř na dvě pětiny (41,8 %). Ve školním roce 2014/15 dále tvořili 21,7 % žáci s mentálním postižením. Tento podíl pak v čase klesal až na

⁹ Vedle skutečnosti, že složení žáků v různých krajích není stejné, zde může hrát roli způsob výkladu metodiky klasifikace postižení a přístup poradenských zařízení spadající pod jednotlivé kraje.

11,7 % ve školním roce 2024/25, rychleji v prvních pěti letech posledního desetiletí (zejména vlivem metodických změn v čase). Ve školním roce 2019/20 i 2024/25 proto zaujímal větší podíl žáků s postižením žáci se závažnými vývojovými poruchami chování (16,5 %, resp. 17,4 %), kteří ve školním roce 2014/15 tvořili pouze 8,8 %. Počet žáků s touto diagnózou se navíc za deset let více než ztrojnásobil. Více než desetinový podíl žáků s postižením zaujímal ve školním roce 2024/25 také žáci se závažnými vadami řeči (12,8 %), jejichž počet se za posledních deset let zvýšil 3,6krát. Žáci s jinými druhy postižení (s výjimkou kategorie postižených více vadami) již zaujímal méně než pětiprocentní podíl.

Tab. 2.6 Žáci se zdravotním postižením v základních školách podle druhu postižení

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

	2014/15		2019/20		2024/25	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Celkem	75 848	100	110 940	100	129 701	100
se závažnými vývojovými poruchami učení	35 471	46,8	50 398	45,4	54 223	41,8
se závažnými vývojovými poruchami chování	6 669	8,8	18 329	16,5	22 560	17,4
se závažnými vadami řeči	4 638	6,1	10 124	9,1	16 640	12,8
mentálně postižení	16 489	21,7	14 558	13,1	15 236	11,7
s poruchami autistického spektra	4 114	5,4	3 979	3,6	4 502	3,5
tělesně postižení	1 145	1,5	1 103	1	1 363	1,1
sluchově postižení	1 183	1,6	1 180	1,1	1 251	1
zrakově postižení	701	0,9	839	0,8	1 020	0,8
postižení více vadami ¹⁾	5438	7,2	10430	9,4	12 906	10

¹⁾ za postiženého více vadami se považuje žák se dvěma nebo více druhy postižení, ze kterých by každé opravňovalo k poskytování podpůrných opatření ve vyšších stupních podpory

Nutno poznamenat, že vlivem metodických změn souvisejících s přijetím „inkluzivní novely“ školského zákona roku 2016 je statistika vykazovaných zdravotních postižení či znevýhodnění od roku 2016/17 hůře srovnatelná se staršími údaji.

Podíváme-li se opět na **rozdíly mezi chlapci a dívkami**, lze poznamenat, že u všech druhů postižení byly ve školním roce 2024/25 vyšší počty chlapců s uvedenou diagnostikou než dívek. V největší míře to platí pro postižení **poruchami autistického spektra** a **vývojovými poruchami chování**. Počet chlapců s diagnostikovanými poruchami autistického spektra na základních školách byl 4,4krát vyšší než počet dívek a počet chlapců s vývojovými poruchami chování byl na základních školách 3,3krát vyšší než počet dívek. Více než dvojnásobný počet chlapců oproti dívkám byl shledán též s diagnostikou **závažných vad řeči** (2,3krát vyšší) a s postižením **více vadami** (také 2,4krát vyšší). O 59,7 % vyšší byl též počet chlapců s **vývojovými poruchami učení**.

Z celkového počtu postižených chlapců i dívek pak cca tři pětiny (59,3 % u chlapců a 59,1 % u dívek) měly diagnostikované vývojové poruchy učení (47,1 % dívek a 39,0 % chlapců) či chování (11,9 % dívek a 20,2 % chlapců). U dívek tak bylo častější než vývojové poruchy chování mentální postižení (15,3 %), které mezi chlapci s postižením zaujímal 9,9% podíl. Kromě toho tvořili mezi chlapci s postižením též vyšší podíl jedinci s poruchou autistického spektra (4,3 % oproti 1,9 % dívek s postižením) a o něco vyšší podíl jich také měl diagnostikovanou závažnou poruchu řeči (13,6 % oproti 11,4 % dívek). Více viz tabulku č. 2.7.

Tab. 2.7 Podíl žáků se zdravotním postižením v základních školách podle druhu postižení a pohlaví (2024/25)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

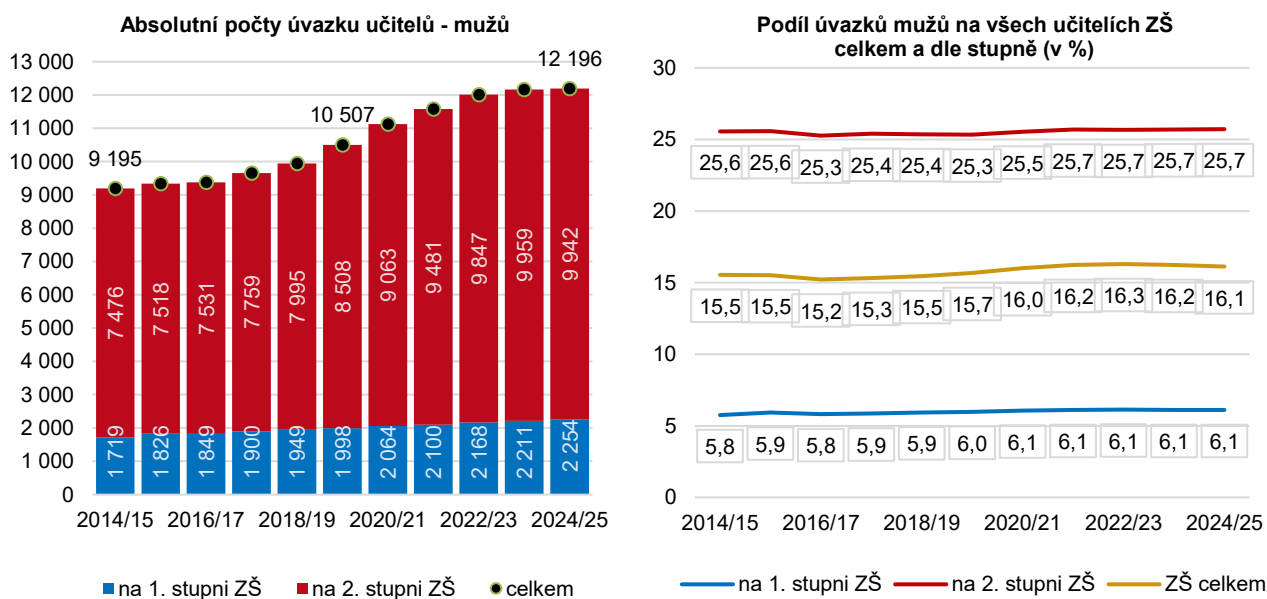
	celkem	dívky	chlapci
Celkem (abs.)	129 701	44 291	85 410
<i>v tom (v %)</i>			
se závažnými vývojovými poruchami učení	41,8	47,1	39,0
se závažnými vývojovými poruchami chování	17,4	11,9	20,2
se závažnými vadami řeči	12,8	11,4	13,6
mentálně postižení	11,7	15,3	9,9
s poruchami autistického spektra	10,0	1,9	4,3
tělesně postižení	3,5	1,5	0,8
sluchově postižení	1,1	1,3	0,8
zrakově postižení	1,0	1,0	0,7
postižení více vadami ¹⁾	0,8	8,6	10,6
celkem (%)	100,0	100,0	100,0

¹⁾ za postižené více vadami se považuje žák se dvěma nebo více druhy postižení, ze kterých by každé opravňovalo k poskytování podpůrných opatření ve vyšších stupních podpory

2.9 Učitelé na základních školách dle pohlaví, kvalifikace a věku

Učitelé na základních školách dle pohlaví

Regionální školství je u nás spíše **doménou žen**. Toto konstatování platí i pro základní školy, a to především pro jejich první stupeň. Ve školním roce 2024/25 tvořily ženy na základních školách 83,9 % všech plných pracovních úvazků učitelů. Na prvním stupni dokonce 93,9 %, na druhém stupni téměř tři čtvrtiny (74,3 %). Jinak řečeno, zatímco na prvním stupni činil **podíl mužů** mezi učiteli přepočtenými na plné úvazky pouhých 6,1 %, na druhém stupni tvořili muži čtvrtinu (25,7 %).

Graf 2.28 Základní školy - počet učitelů mužů (přepočteno na plné úvazky)

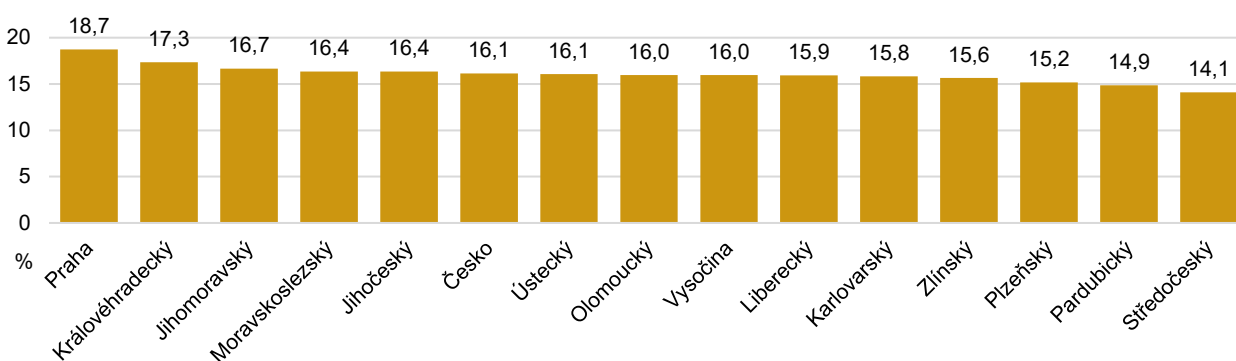
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Na podíl mužů mezi učiteli může mít vliv finanční ohodnocení učitelů. Muži jsou v Česku zpravidla ti, kdo ve větší míře finančně zajišťují rodinu s malými dětmi, zatímco ženy častěji odcházejí na mateřskou či rodičovskou dovolenou. Platy mužů jsou navíc ve společnosti obecně vyšší než platy žen. K tomu lze obecně poznamenat, že se zejména mezi roky 2014 a 2021 finanční ohodnocení učitelů výrazně zlepšilo. V průběhu těchto sedmi let stoupla průměrná měsíční mzda učitelů základních škol o 77,5 % (z 28 151 Kč na 49 975 Kč). V průběhu dalších tří let se pak zvýšila již jen o 5,2 % (více viz [zde](#)). Můžeme si přitom všimnout, že zejména na 2. stupni docházelo mezi školními roky 2016/17 až 2022/23 k růstu podílu úvazku mužů mezi učiteli. Zároveň se mezi roky 2017 a 2024 zvýšil podíl mužů mezi všemi studenty zapsanými v oborech Vzdělávání a výchovy na vysokých školách v Česku z 18,4 % na 23,5 % a celkový počet vysokoškolských studentů zapsaných v těchto oborech se mezi rokem 2018, po kterém začal stoupat, a rokem 2024 zvýšil o 24 %. Tempo růstu počtu těchto studentů však již od roku 2020 začalo klesat a v prosinci 2024 již studovalo vzdělávací obory na vysokých školách jen o 108 studentů více než před rokem (více viz publikace ČSÚ [Studenti a absolventi vysokých škol v České republice](#)).

Srovnajme ještě genderové složení učitelů základních a mateřských škol. V mateřských školách tvořily ve školním roce 2024/25 úvazky žen 99,3 % z celkového počtu plných úvazků, zatímco na prvním stupni základních škol to bylo 93,9 % a na druhém stupni 74,3 %. Se zvyšující se úroveň vzdělávání tedy mužů mezi učiteli přibývá (viz též kapitolu o středních školách - podíl úvazků žen mezi úvazky všech učitelů činil tři pětiny).

V krajském srovnání byl ve školním roce 2024/25 podíl mužů mezi učitelskými úvazky základních škol nejvyšší v Praze, a sice 18,7 %, naopak nejnižší zastoupení mužů bylo zaznamenáno ve Středočeském kraji (14,1 %) – viz graf č. 2.29.

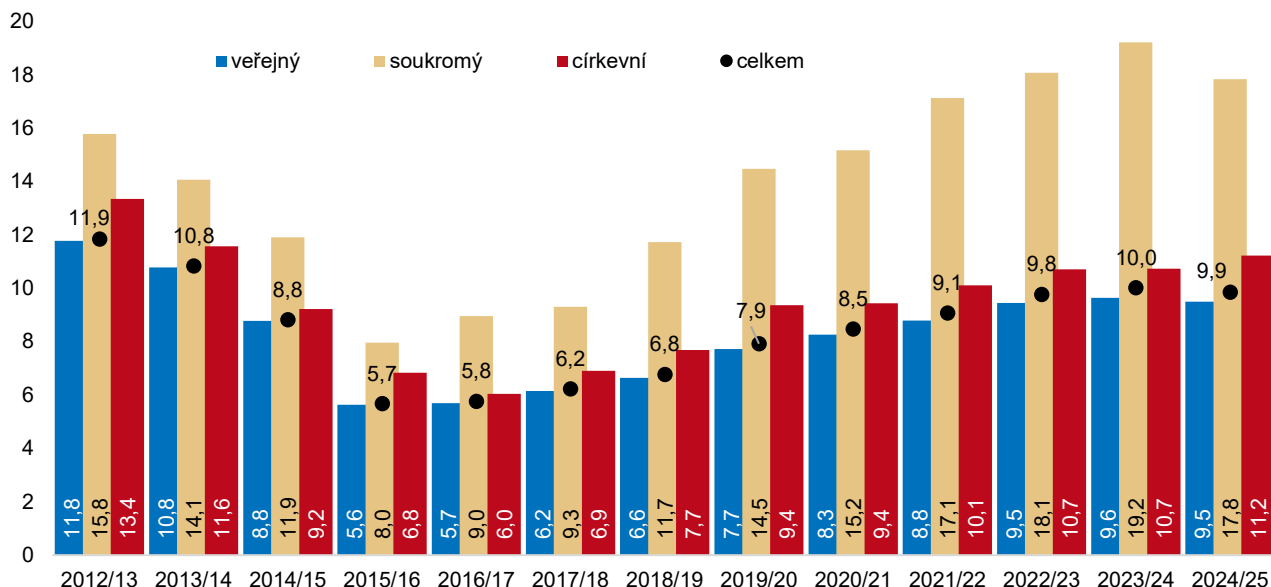
2.29 Základní školy – podíl úvazků mužů ze všech učitelských úvazků dle kraje (2024/25)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Učitelé na základních školách dle kvalifikace

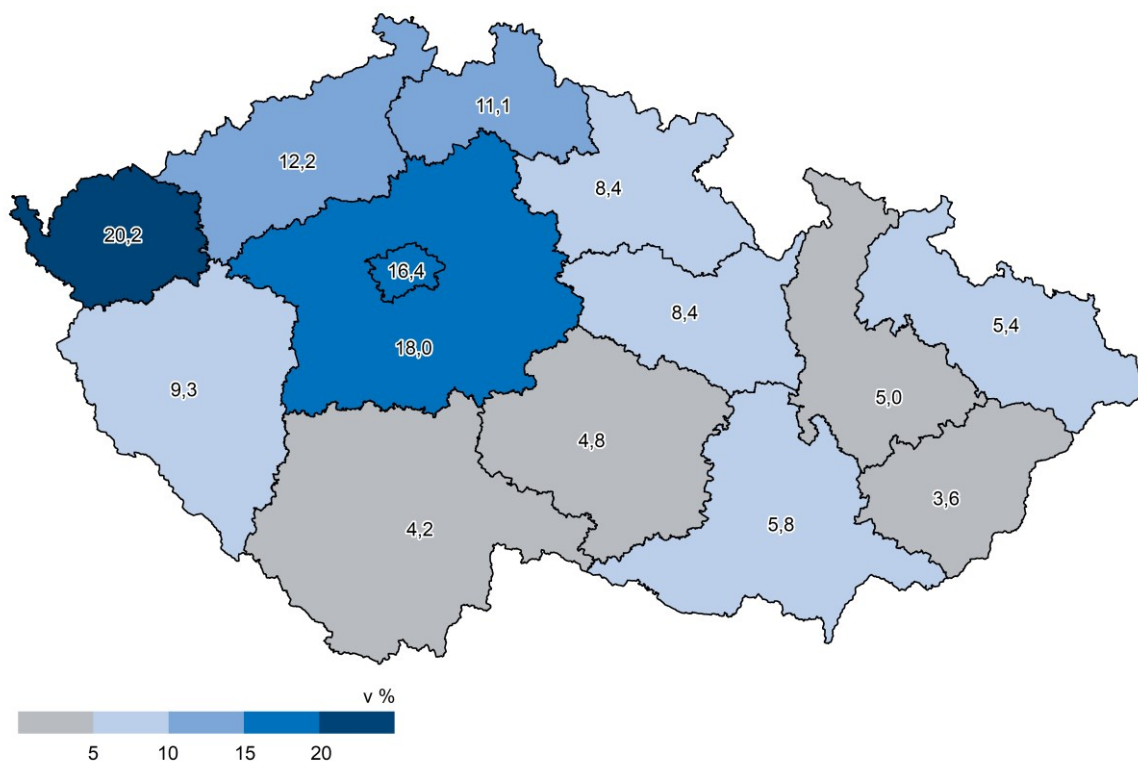
Grafy č. 2.30 a 2.31 ukazují podíl úvazků učitelů, kteří nesplňují kvalifikační požadavky stanovené zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů, a příslušných výjimek. Jak je patrné, od školního roku 2012/13 do školního roku 2015/16 poklesl podíl takových učitelů z 11,9 % na 5,7 % jako důsledek legislativní úpravy. Zákon o pedagogických pracovnících z roku 2004 vyžadoval magisterské vzdělání pro učitele (nejen) základních škol. Učitelům, kteří této podmínce nevyhovovali a nezahájili studium ke splnění zákonem stanoveného předpokladu, byla udělena pětiletá lhůta pro setrvání v práci pedagoga. Ta byla později prodloužena na 10 let. Novela zákona z roku 2014 za určitých okolností udělila výjimku např. učitelům starším 55 let s dostatečnou praxí nebo v případě, že na dané místo nebylo možné sehnat kvalifikovaného pracovníka. Podíl učitelů bez kvalifikace tak začal stoupat a ve školním roce 2023/24 již učilo na základních školách 7 515,8 pedagogů bez kvalifikace (v přepočtení na plně zaměstnané), což představuje desetinový podíl ze všech plných úvazků vyučujících. V září 2023 vstoupila v platnost novela zákona o pedagogických pracovnících. Díky ní mohli od 1. 9. 2023 začít učit i zájemci bez pedagogické kvalifikace a vzdělání si doplnit během prvních třech let práce ve školství. V posledním sledovaném roce 2024/25 však i přesto počet a podíl nekvalifikovaných učitelů mírně poklesl (z 10 % na 9,9 %) – viz graf č. 2.30.

Graf 2.30 Základní školy - podíl učitelů bez požadované kvalifikace dle zřizovatele (vývoj v čase; v %)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Z grafu č. 2.30 je také možné vyčíst, že ve školách veřejných je podíl nekvalifikovaných učitelů nižší než ve školách s církevním a zejména pak ve školách se soukromým zřizovatelem. Zároveň lze říci, že se oproti situaci před deseti lety prohloubil rozdíl mezi školami soukromými a veřejnými či církevními.

Graf (resp. kartogram) č. 2.31 dále ukazuje podíl nekvalifikovaných učitelů mezi učiteli vyučujícími ve školním roce 2024/25 v krajském členění.

Graf 2.31 Základní školy - podíl učitelů bez požadované kvalifikace v krajském srovnání (2024/25)

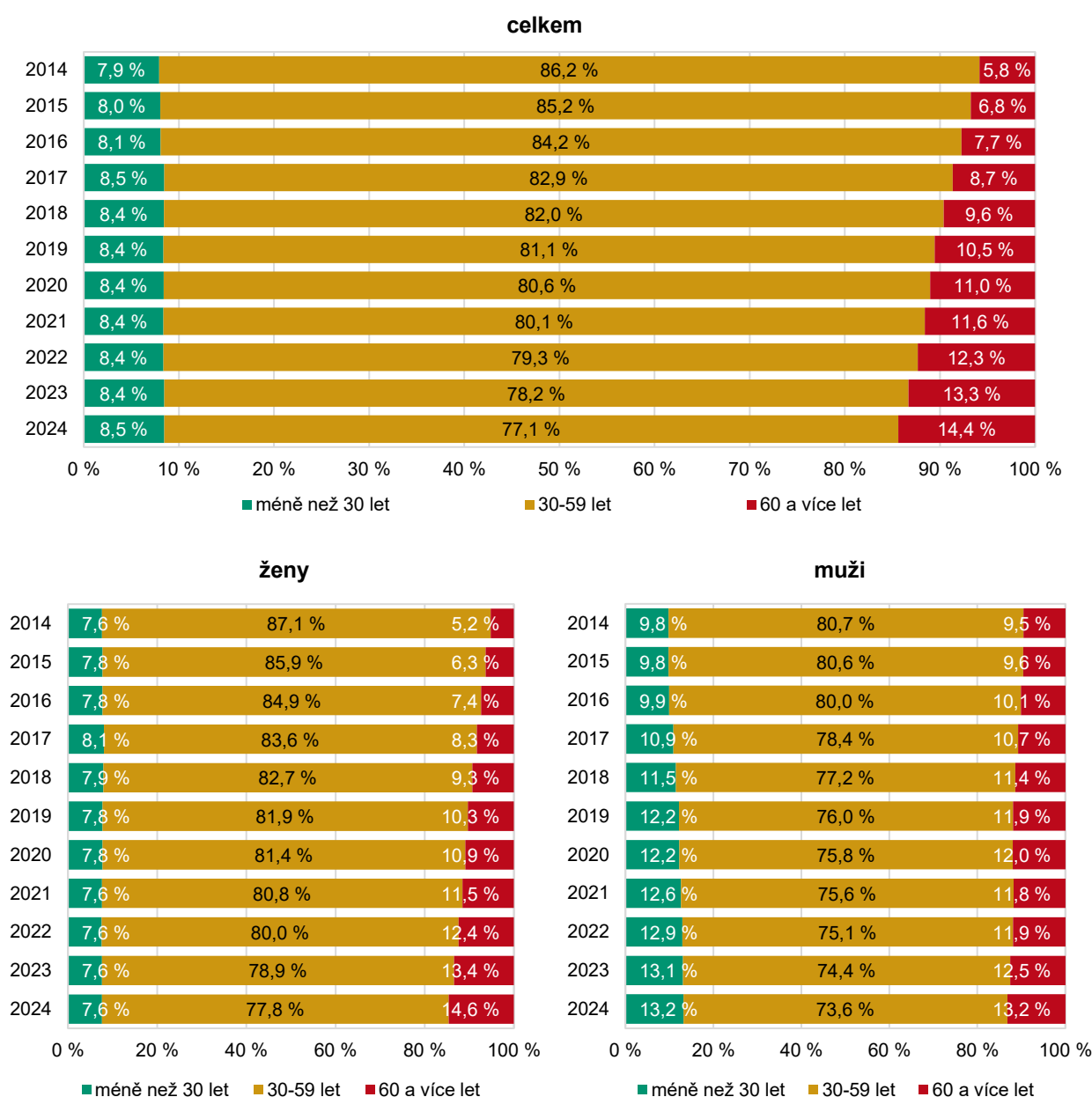
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Nejvyšší podíl vyučujících bez kvalifikace zaznamenal kraj Karlovarský (20,2 %). Následuje kraj Středočeský (18,0 %) a Praha (16,4 %), tedy regiony s relativně lepší nabídkou dobře placené práce. Nadprůměrný podíl nekvalifikovaných učitelů zaznamenal též kraj Ústecký (12,2 %) a Liberecký (11,1 %). Naopak pětiprocentní a nižší byl v kraji Zlínském (3,6 %), v kraji Jihočeském (4,2 %) a na Vysočině (4,8 %) a v kraji Olomouckém (5,0 %). Pro srovnání kvalifikovanosti učitelů základních škol s vyučujícími v mateřských, středních a vyšších odborných školách odkazujeme na tabulkovou část této publikace.

Učitelé na základních školách dle věku a pohlaví

V roce 2024 bylo v základních školách 8,5 % učitelů mladších 30 let a naopak 14,4 % učitelů ve věku 60 let a více. Přitom zatímco podíl učitelů mladších 30 let se v posledních deseti letech držel na úrovni cca 8 %, podíl učitelů ve věku 60 let a více se za posledních deset let zvýšil z 5,8 % na 14,4 %. Výraznější vývoj lze pozorovat u žen učitelek než u mužů učitelů, viz graf č. 2.32.

Graf 2.32 Základní školy - učitelé dle věku a pohlaví (2014 - 2024)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT a MF (šetření Informační systém o platech)

Lze doplnit, že se oproti situaci před pěti lety zvýšil počet začínajících učitelů v 1. roce adaptačního období, a to jak na základních školách, tak i v mateřských, středních, na konzervatořích a ve vyšších odborných školách - viz tabulku č. 2.3. Pouze vydělíme-li ze základních škol 2. stupeň, tak zjistíme, že učitelů v 1. roce adaptačního období na druhém stupni mírně ubylo (o 6,2 %).

Tab. 2.3 Mateřské až vyšší odborné školy – učitelé¹⁾ v prvním roce adaptačního období²⁾, 2019/20 - 2024/25

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25	změna za 5 let (v %)
Celkem	5 414,2	5 550,9	5 800,8	6 116,8	6 660,5	6 346,0	17,2%
v mateřské škole	1 803,8	1 690,8	1 671,5	1 529,1	1 714,3	1 849,7	2,5%
v přípravném stupni ZŠ speciální	4,5	4,9	5,7	7,8	7,4	6,6	46,7%
v přípravné třídě ZŠ	26,8	19,0	18,6	32,8	37,8	36,9	37,7%
na 1. st. ZŠ	1 146,7	1 121,3	1 169,1	1 338,9	1 424,7	1 363,0	18,9%
na 2. st. ZŠ	1 330,8	1 452,3	1 465,6	1 524,0	1 486,0	1 247,7	-6,2%
ve střední škole	1 084,8	1 231,1	1 447,0	1 635,2	1 953,2	1 809,3	66,8%
z toho na nižším stupni ³⁾	78,4	86,3	86,8	95,9	93,9	95,3	21,6%
v konzervatoři	5,0	10,5	3,9	16,3	13,3	10,3	106,0%
z toho na nižším stupni ³⁾	0,2	0,0	0,1	0,0	0,4	1,3	550,0%
ve vyšší odborné škole	12,3	20,3	19,6	31,9	24,9	24,9	102,4%

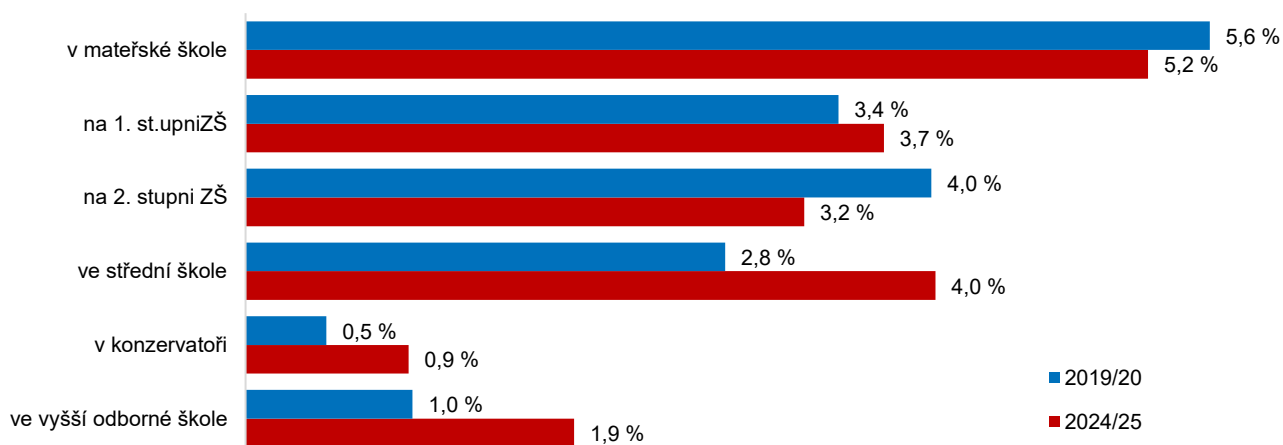
¹⁾ přepočtení na počet plných úvazků

²⁾ počet učitelů v 1. roce adaptačního období, a to od vzniku prvního pracovního poměru na pozici učitele do skončení 1 roku trvání pracovního poměru k právnické osobě vykonávající činnost školy

³⁾ učitelé působící v 1.-4. ročníku osmiletého gymnázia či osmileté konzervatoře nebo v 1. a 2. ročníku šestiletého gymnázia

Nárůst či úbytek počtu učitelů v 1. roce adaptačního období je třeba dát do souvislosti s celkovým vývojem počtu učitelů (obojí v přepočtu na plné pracovní úvazky), viz graf č. 2.33.

Graf 2.33 Mateřské až vyšší odborné školy – podíl učitelů v prvním roce adaptačního období ze všech učitelů

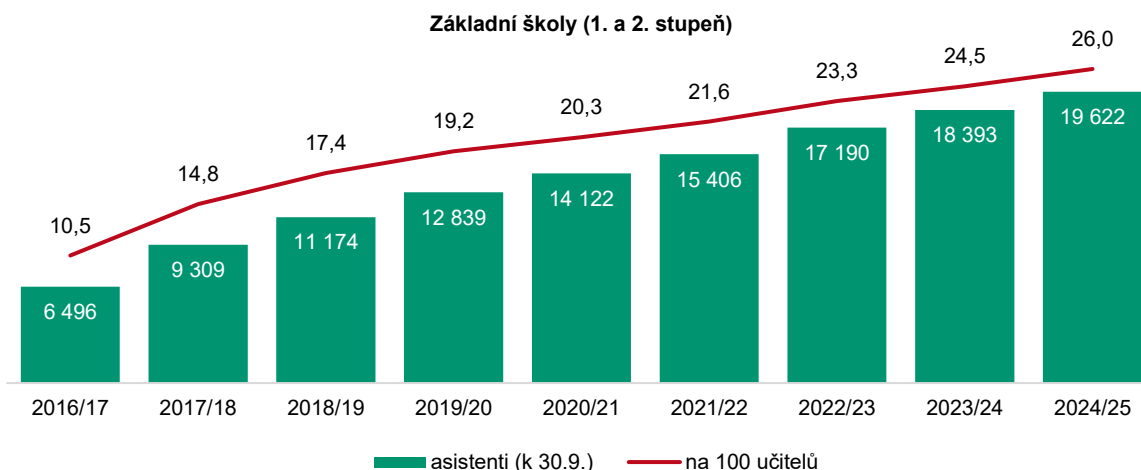
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

V tomto vyjádření je zřejmé, že celkový počet plných úvazků učitelů v mateřských školách rostl v posledních pěti letech rychleji (narostl o 9,6 %) než počet plných úvazků učitelů v 1. roce adaptačního období (o 2,5 %). Pokud se jedná o 2. stupeň základních škol, pak plných úvazků učitelů zde vyučujících zde celkem přibýlo o 15,1 %, úvazků začínajících učitelů naopak o 6,2 % ubylo. Kromě mateřských škol a 2. stupně základních škol se přitom ve všech druhích škol podíl začínajících učitelů za posledních pět let zvýšil.

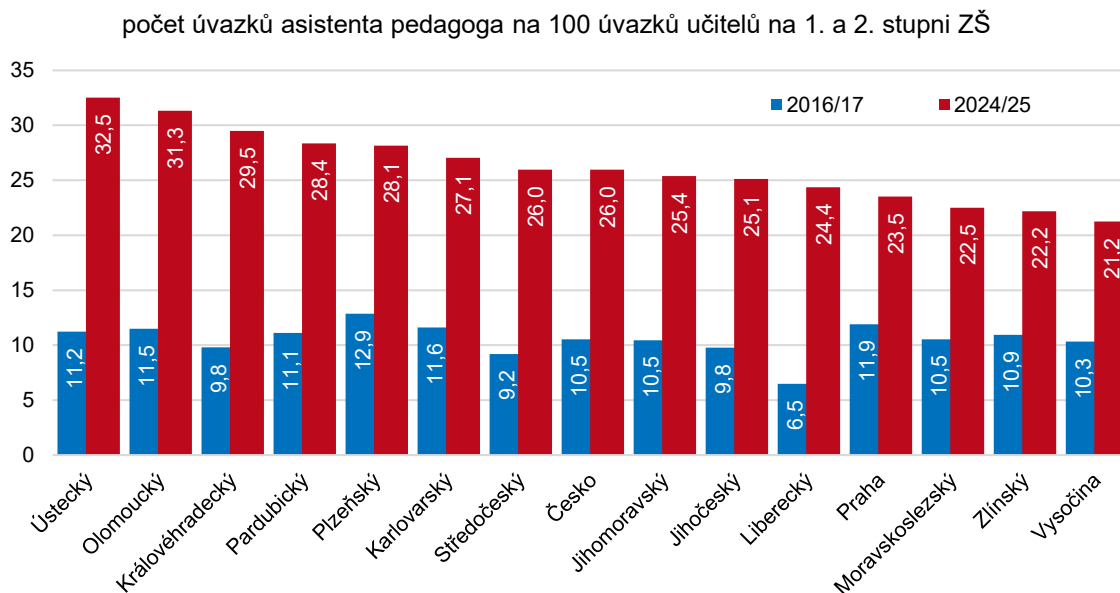
2.10 Počet asistentů pedagoga na základních školách

V posledních letech výrazně vzrostl na základních školách počet **asistentů pedagoga**. Ve školním roce 2024/25 připadlo na 100 plných úvazků učitelů (v průměrném evidenčním počtu za daný rok) v průměru 26 plných úvazků asistenta pedagoga, ve školním roce 2016/17 to bylo 10,5. Nejvyšší počet úvazků asistenta pedagoga na 100 úvazků učitelů bylo v kraji Ústeckém (32,5), Olomouckém (31,3) a Královéhradeckém (29,5); nejméně pak na Vysočině (21,2), v kraji Zlínském (22,2), Moravskoslezském (22,5) a v Praze (23,5).

Graf 2.34 Počet asistentů pedagoga celkem a dle kraje (průměrný evidenční počet úvazků)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Kromě asistentů pedagoga působili ve školním roce 2024/25 v základních školách i speciální pedagogové, kteří byli k 30. 9. 2024 zaměstnáni na 1 280,2 plného úvazku¹⁰, a psychologové, a sice na 796,9 plného úvazku. Více viz tabulkovou část publikace, tabulky z kapitoly č. 6.2.

¹⁰ do speciálních pedagogů nejsou započtení učitelé se speciálně pedagogickou kvalifikací